

Microsoft Visual C++ 2008

Uputstvo za upotrebu
i jednostavni primeri

Sadržaj

- ◆ Objedinjeno razvojno okruženje
- ◆ Osobine C/C++ razvojnih okruženja
- ◆ Detalji rada u MSVC
- ◆ Primeri
 - Jednostavan C program
 - Složeniji C primer
 - Kreiranje biblioteke
- ◆ Završne napomene

Objedinjeno razvojno okruženje

- ◆ Istorijat

- ◆ Program i okruženje

- ◆ Put do izvršnog programa

- ◆ Struktura tipičnog okruženja:

- Editor izvornog programskog koda
- Prevodilac (engl. *compiler*)
- Povezivač (engl. *linker*)
- Debager (engl. *debugger*)
- Menadžer datoteka

Istorijat [1/2]

- ◆ Rani programi su pripremani korišćenjem bušenih kartica ili magnetnih doboša (1890 – 1975)
- ◆ Tastatura je postala sredstvo za unos komandi sa pojavom UNIX operativnih sistema, korišćenim na prvim računarima koji su imali silicijumske čipove (1970 -)

Istorijat [2/2]

- ◆ Sa rastom zahteva koje softver treba da ispuni porasli su i zahtevi za uslovima koje razvojno okruženje treba da obezbedi programerima
- ◆ To je dovelo do nastanka objedinjenih razvojnih okruženja (engl. *Integrated Development Environment*)
- ◆ IDE se može posmatrati kao jedinstven alat u kojem se obavlja čitav razvoj softvera

Program i okruženje [1/2]

- ◆ Program više nije mogao biti razvijan unutar samo jedne datoteke (engl. *file*)
- ◆ Savremeni programi se sastoje od većeg broja datoteka koje su organizovane u projekat (engl. *project*)
- ◆ Svrha projekta je da informacije iz svih datoteka budu lakše međusobno dostupne

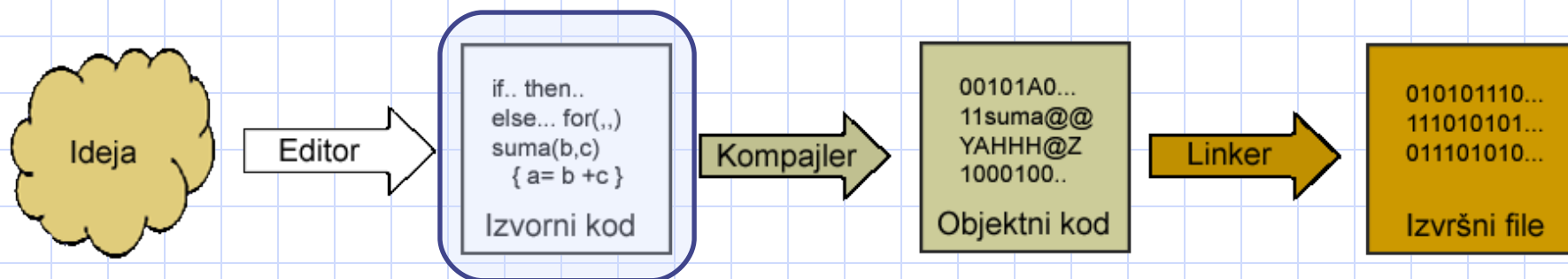
Program i okruženje [2/2]

◆ Osnovne celine unutar projekta:

- Datoteka (fajl, engl. *file*) – skup informacija ili izvornog koda koji je organizovan (snimljen) kao jedna sistemska celina
- Direktorijum (engl. *folder*) – sadrži više datoteka i/ili druge direktorijume, služi za njihovo organizovanje

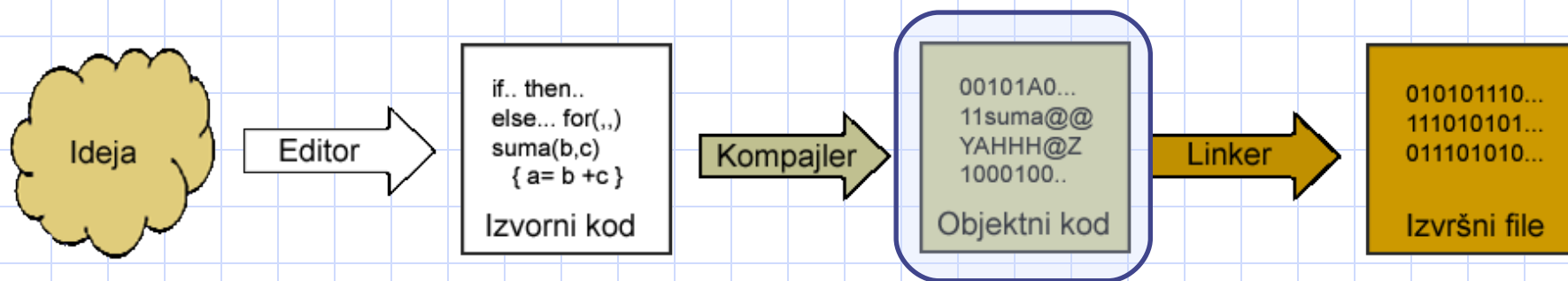
◆ Rad sa projektima se obavlja unutar IDE

Put do izvršnog programa [1/3]

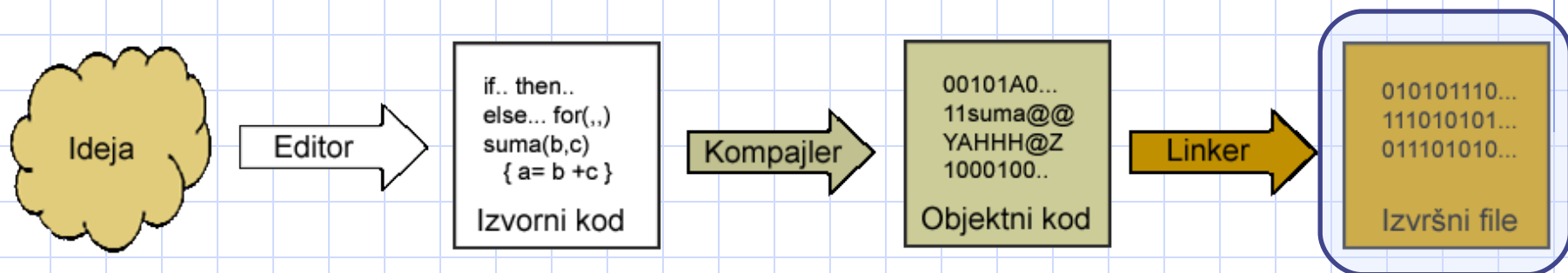
- ◆ IDE omogućava da se čitav proces razvoja programa, od ideje do konačnog rezultata (izvršni *fajl*), obavi na jednom mestu
- ◆ Izvorni programski kod (engl. *source code*) je skup naredbi napisan u nekom od programskih jezika

Put do izvršnog programa [2/3]

- ◆ Objektni kod (engl. *object code*) je mašinski kod generisan iz izvornog koda
- ◆ Objektni kod, iako je mašinski kod, ne može se izvršavati

Put do izvršnog programa [3/3]

- ◆ Izvršni fajl (engl. *executable*) je fajl čiji sadržaj računar interpretira kao program
- ◆ Izvršni fajl se može pokretati samostalno, nezavisno od okruženja u kojem je razvijan
- ◆ Sačinjen je od binarnih informacija (0 i 1)

Editor izvornog programskog koda

- ◆ Editor izvornog programskog koda je tekstualni editor specijalno prilagođen za uređivanje izvornog koda, olakšava i ubrzava rad programera svojim specijalnim funkcionalnostima
- ◆ I obični tekst editori (npr. "Notepad") mogu se koristiti za uređivanje koda, ali usled nedostatka specijalnih funkcionalnosti ne mogu se smatrati "editorima izvornog programskog koda"

Specijalne funkcionalnosti [1/2]

- ◆ *Syntax highlighting* – delove izvornog koda editor automatski prikazuje u drugoj boji i/ili drugim fontom u zavisnosti od njihovog značenja i konteksta
- ◆ *Auto complete* – na osnovu predviđanja editor omogućava programeru da automatski, bez unošenja čitave celine, kompletira taj deo izvornog koda

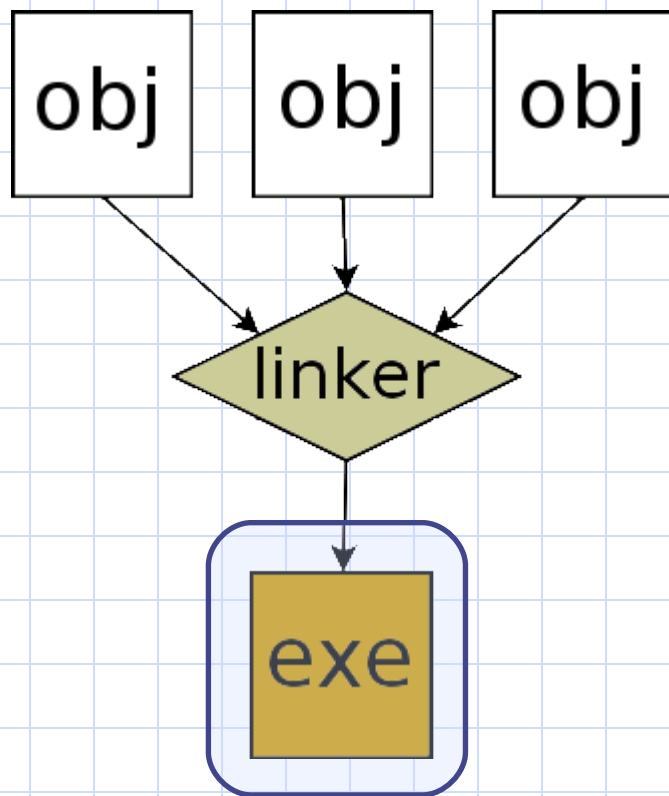
Specijalne funkcionalnosti [2/2]

- ◆ Automatsko formatiranje koda – editor omogućava da se vizuelno strukturira izvorni kod na način koji omogućava programeru lakše praćenje istog
- ◆ Izveštaji o greškama – u toku samog unošenja koda editor prijavljuje bazične greške, semantičkog ili sintaksnog tipa

Compiler

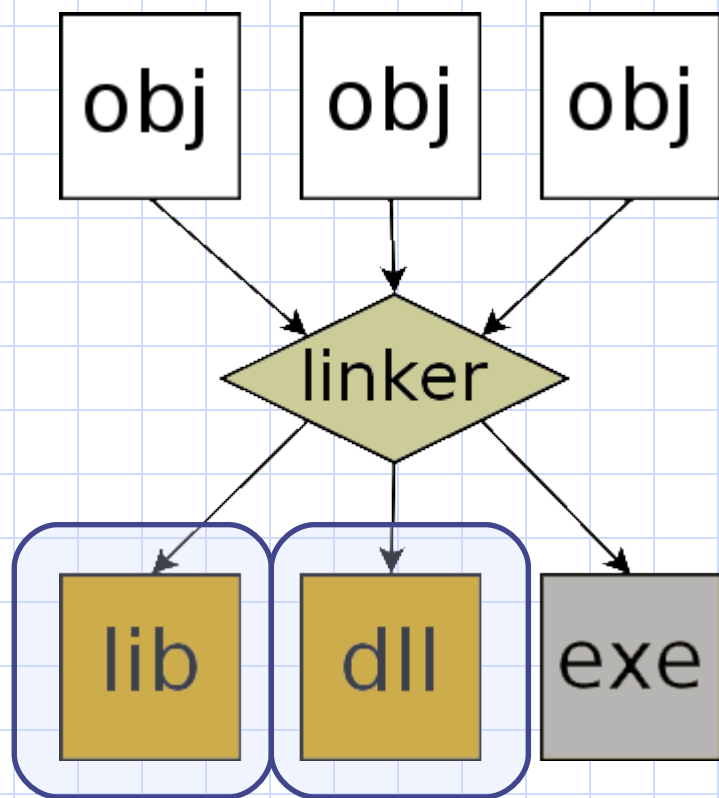
- ◆ U najširem smislu, prevodilac (engl. *compiler*) je alat koji prevodi tekst napisan u nekom od programskih jezika u drugi programski jezik
- ◆ Praktična upotreba je prevođenje iz programskog jezika višeg u jezik nižeg nivoa, najčešće u simbolički mašinski jezik (često se pogrešno naziva i *assembler*) ili mašinski jezik

Linker [1/2]

- ◆ Linker je alat koji od jedne ili više datoteka koje sadrže objektni kod kreira jedinstveni izvršni fajl ili biblioteku
- ◆ Ekstenzija u sistemu izvršnog fajla je `.exe`, od engl. *executable*

Linker [2/2]

- ◆ Rezultat rada linkera ne mora biti izvršiv program, već i biblioteka
- ◆ Biblioteke (eng. *library*) su skupovi potprograma
- ◆ Statičke biblioteke (`lib`) se koriste u prevođenju i njihov kod se neposredno ugrađuje u izvršni program
- ◆ Dinamičke biblioteke (`dll`) se ne ugrađuju u izvršni program, ali moraju biti dostupne kada se program izvršava

Debugger

- ◆ *Debugging* – metodički proces otkrivanja i eliminisanja grešaka u programu
- ◆ Debager pomaže da se nađe mesto u kodu u kojem je uzrok greške tako što pokazuje kontekst izvršavanja u svakom trenutku i vrednosti relevantnih promenljivih
- ◆ Postoji više načina da se sprovede *debugging* postupak

Menadžer datoteka

- ◆ Savremena razvojna okruženja vizuelno prikazuju strukturu projekta, uključene direktorijume i datoteke. Direktno iz menadžera se datoteke uključuju ili isključuju iz projekta
- ◆ Datoteke mogu biti sistemske ili ih piše sam programer
- ◆ Iz menadžera datoteka programer odabira datoteku kojoj želi da menja sadržaj, ona se otvara u editoru izvornog programskog koda

Objedinjeno razvojno okruženje

◆ Primeri:

- Microsoft Visual Studio
- Eclipse
- ActiveState Komodo

◆ Eclipse je primer višejezičkog okruženja i jezik Java je podržan u njemu ali postoje dodaci za C/C++, Python, Perl, PHP, Fortran, Cobol...

Visual IDE

- ◆ Stalno se povećava interesovanje inženjera za vizuelnim programiranjem (*visual programming*) što je dovelo do razvoja mnogih vizuelnih IDE
- ◆ Vizuelno IDE omogućava korisnicima pravljenje aplikacija razmeštanjem grafičkih elemenata na ekranu i radom sa tim elementima, što je najčešće brže od uobičajenog programiranja

Osobine C/C++ razvojnih okruženja

- ◆ Rad sa projektima
- ◆ Standardne biblioteke
- ◆ Tok kreiranja programa

Rad sa projektima

◆ Projekat sadrži jednu ili više datoteka koje mogu biti sledećih tipova:

- (`.c`, `.cpp`, `.cxx`, `.cc`, `.C`) *source* – sadrži izvorni kod
- (`.h`, `.hpp`, `.hxx`) *header* – sadrži definicije funkcija i tipove podataka koji se nalaze u drugim datotekama
- (`.obj`) *object* – kompajlirane datoteke koje sadrže objektni kod

Napomena:
.obj fajl
ne sadrži objekte

Standardne biblioteke

- ◆ Zbirke funkcija, konstanti, klasa i objekata koje proširuju osnovnu funkcionalnost C/C++ jezika i omogućavaju mu komunikaciju sa operativnim sistemom i korišćenje nekih standardnih algoritama
- ◆ Biblioteke se koriste pomoću zaglavlja, koja se po potrebi zasebno uključuju iz svakog fajla unutar projekta

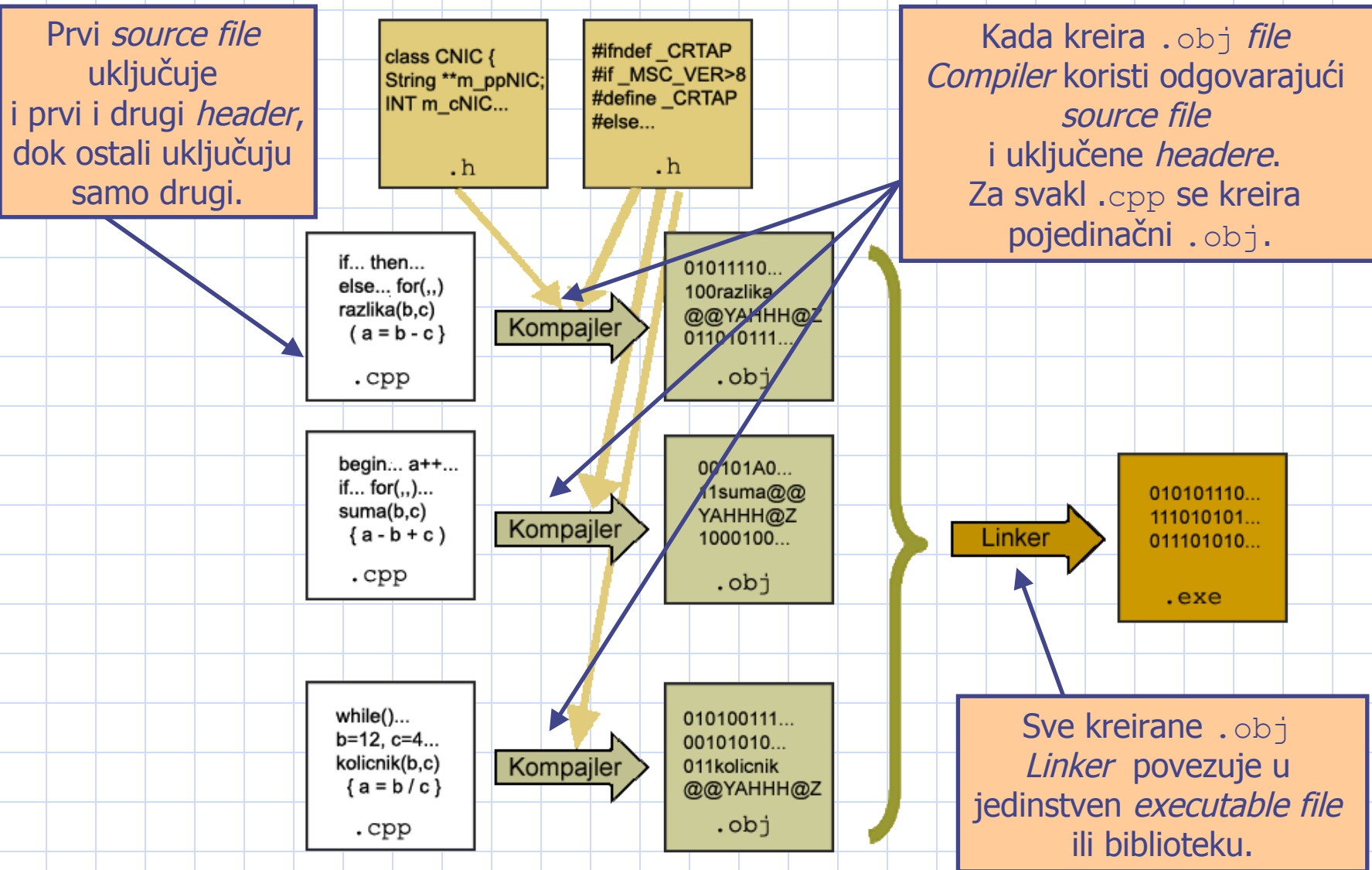
Zaglavlja (C)

- ◆ `stdio.h` – komunikacija sa I/O uređajima
- ◆ `stdlib.h` – rad sa memorijom, konverzije podataka, ...
- ◆ `time.h` – rad sa datumima i vremenskim jedinicama
- ◆ `string.h`, `ctype.h` – manipulacija znakovnim nizovima i pojedinačnim znakovima
- ◆ `math.h` – matematičke operacije

Zaglavlja (C++):

- ◆ `iostream, ostream, istream, fstream` – komunikacija sa I/O uređajima
- ◆ `cstdlib` – kontrola toka programa, konverzije podataka, ...
- ◆ `ctime` – rad sa datumima i vremenskim jedinicama
- ◆ `string, ctype` – manipulacija znakovnim nizovima i pojedinačnim znakovima
- ◆ `cmath, numeric` – matematičke operacije

Tok kreiranja programa

Detalji rada u MSVC

- ◆ Uvod u MSVC
- ◆ Radni prostor
- ◆ Kreiranje projekta
- ◆ Dodavanje fajla u projekat
- ◆ Unos koda
- ◆ Palete sa alatkama (engl. *toolbars*)
- ◆ *Build* meni
- ◆ Pokretanje aplikacije
- ◆ Korišćenje *Debugger* alata

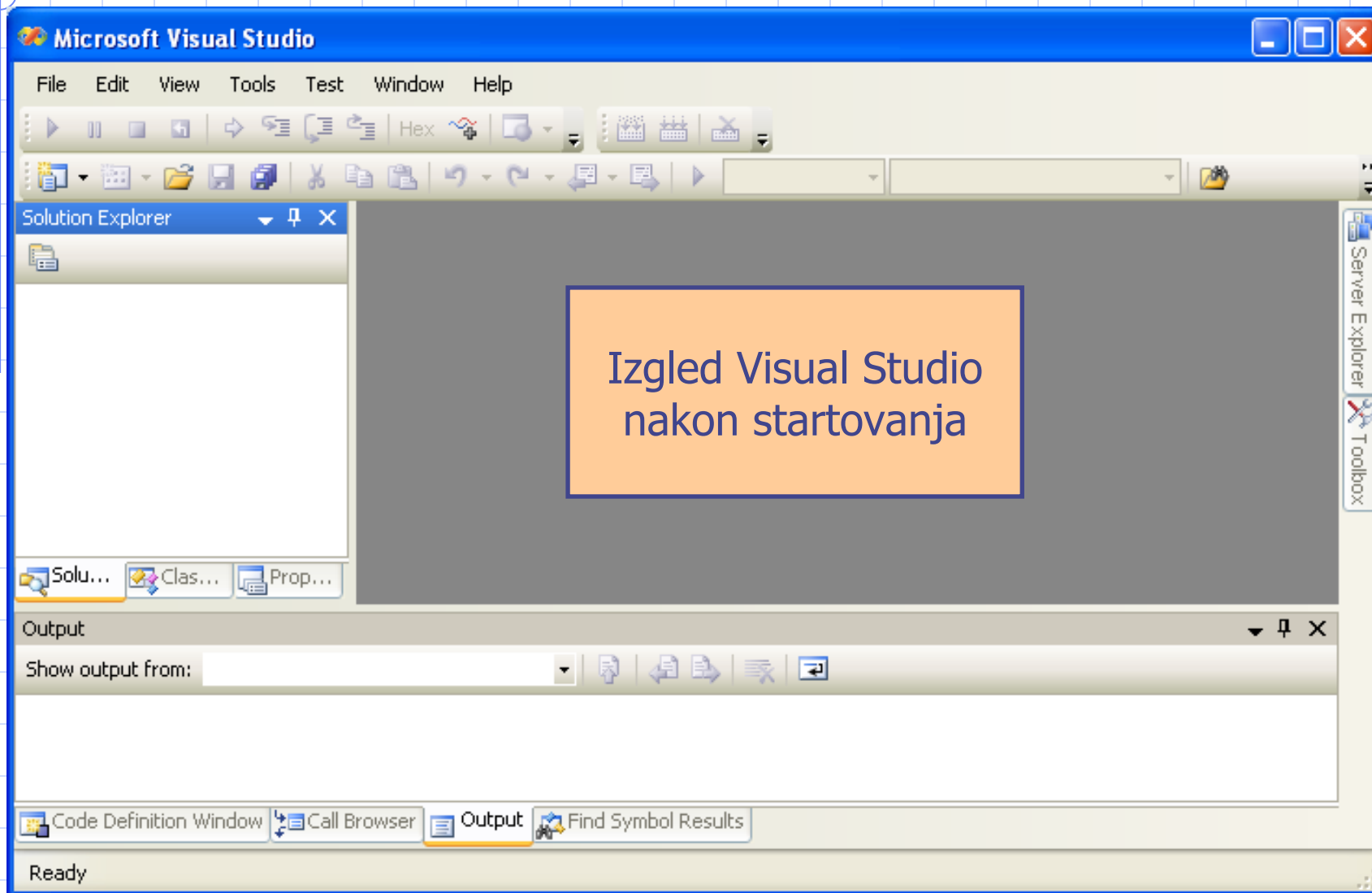
Uvod u MSVC [1/2]

- ◆ MSVC (Microsoft Visual C++) je IDE za razvoj C/C++ aplikacija
- ◆ Visual C++ je deo paketa Visual Studio 2008, proizvoda kompanije Microsoft
- ◆ Aktuelna verzija nosi oznaku 2008 (objavljena novembra 2007. godine)
- ◆ Visual Studio 2008 sadrži mnoge komponente, od kojih su najvažnije:
 - Visual C++
 - Visual C#
 - Visual Basic

Uvod u MSVC [2/2]

- ◆ Upoznavanje sa MSVC biće pokazano kroz jednostavan primer koji sabira dva broja i prikazuje poruku
- ◆ Preduslov za dalje adekvatno praćenje tutorijala je instaliran MSVC 2008 na računaru

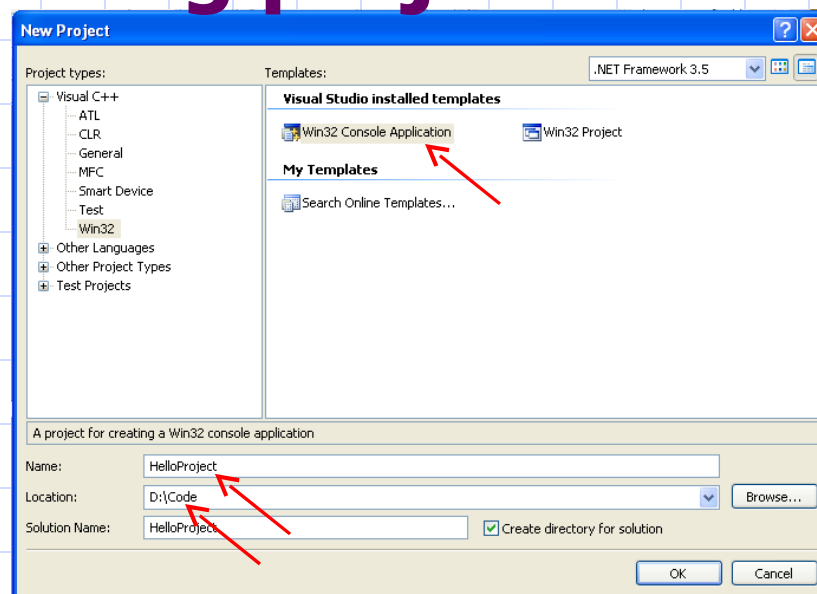
Izgled Visual Studio nakon startovanja

Radni prostor i solution

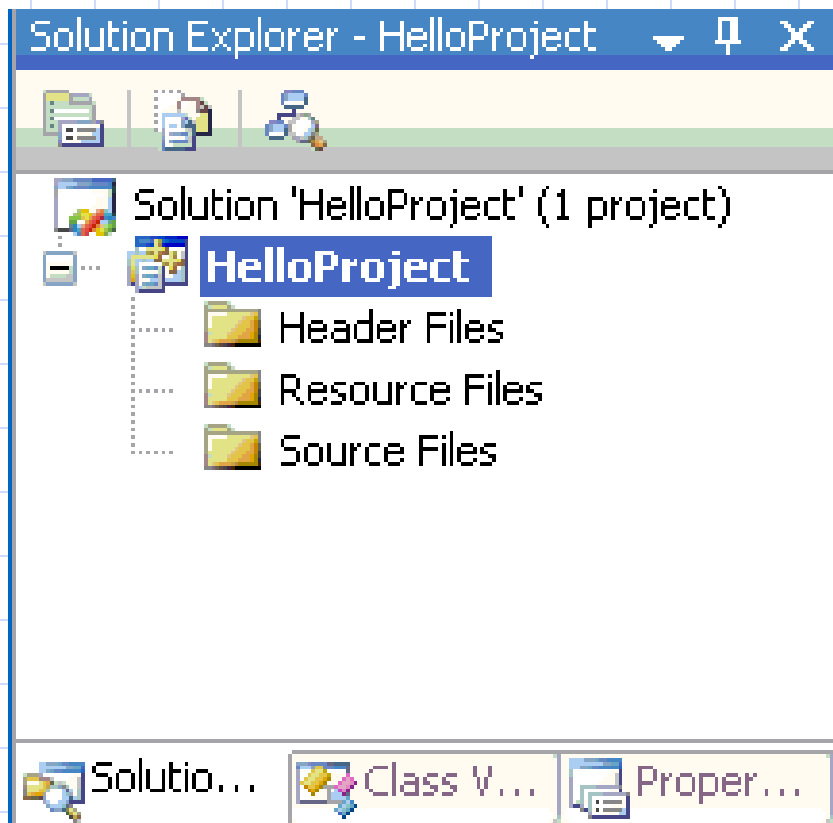
- ◆ Radni prostor (engl. *workspace*) je, u vizuelnom smislu, površina na kojoj se nalaze svi prozori, meniji i opcije razvojnog okruženja
- ◆ Projekti su grupisani u okviru rešenja (engl. *solution*)
- ◆ Jedno rešenje može sadržati veći broj projekata

Kreiranje novog projekta

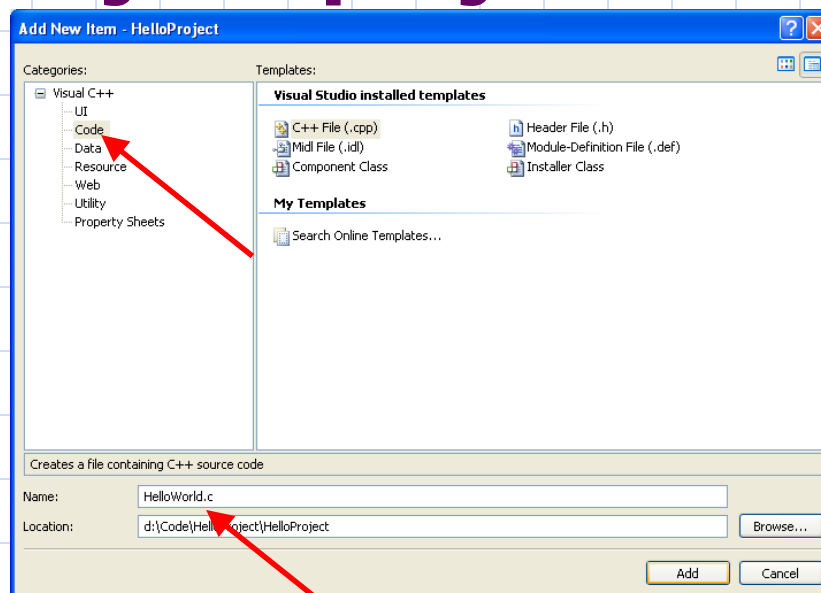
- ◆ U meniju "File" izabrati podmeni "New" i u njemu "Project"
- ◆ Od ponuđenih opcija u dijalogu odabrati "Win32 Console Application"
- ◆ U "Location" odabrati putanju do direktorijuma gde će se nalaziti program
- ◆ U "Name" upisati ime projekta (u ovom primeru: "HelloProject")
- ◆ Pritisnuti "OK".
- ◆ U novonastalom dijalogu odabrati "An empty project"

Solution Explorer

- ◆ Solution Explorer omogućava pregled svih projekata i fajlova uključenih u jedan *solution*
- ◆ Preko kontekstnog menija je moguće obaviti mnoge potrebne operacije vezane za projekte sadržane u rešenju

Dodavanje fajla u projekat

- ◆ U Solution Exploreru desni klik na projekat (ili na folder "Source Files") i u meniju "Add" izabrati "New Item"
- ◆ Od ponuđenih opcija u dijalogu odabrati "Code" i "C++ File (.cpp)"
- ◆ U polju "Name" upisati ime fajla (u ovom primeru "HelloWorld.c")
- ◆ Pritisnuti "Add"

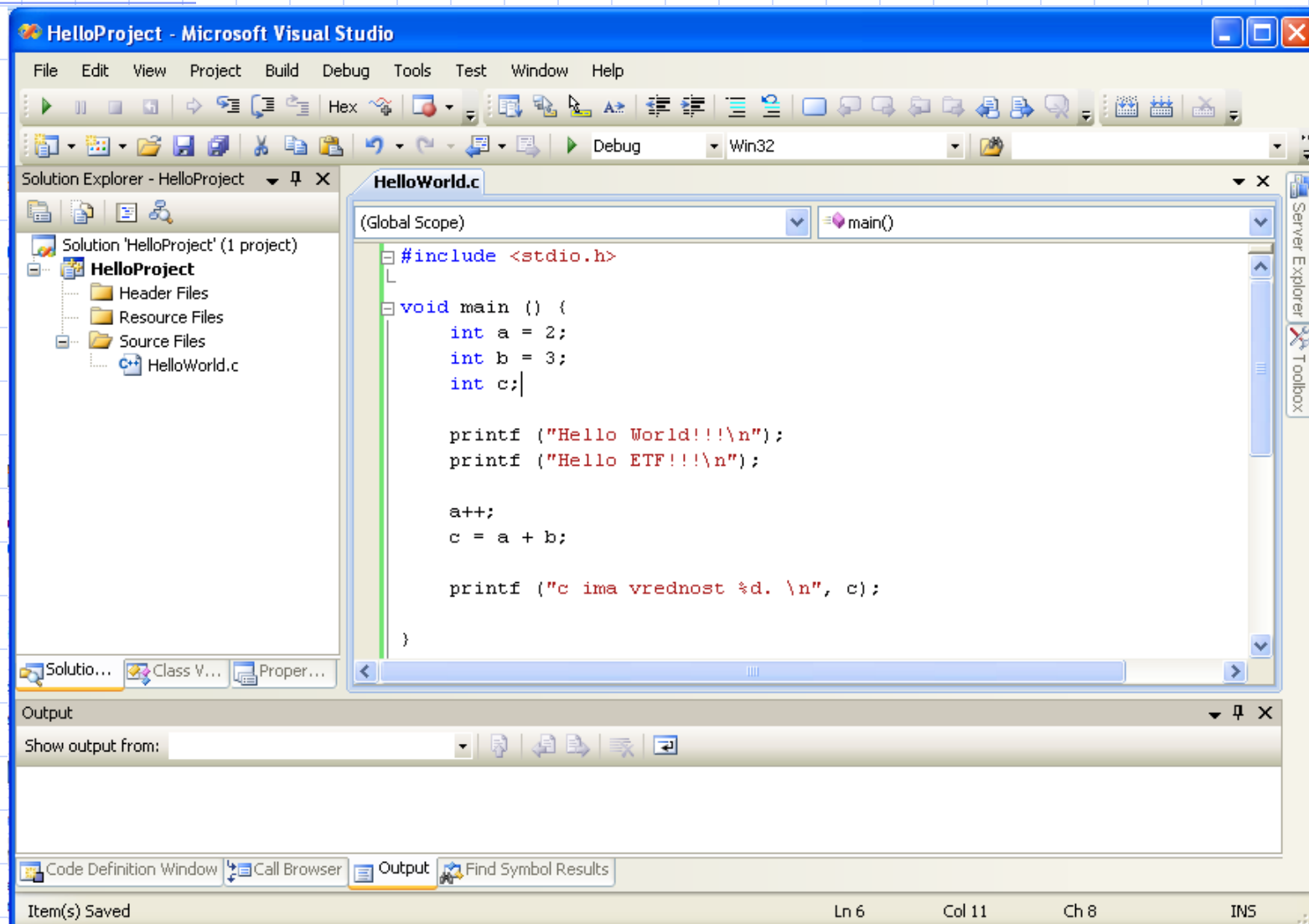
Unos programskog koda

- ◆ U Solution Explorer panelu raširiti folder sa izvornim fajlovima (npr. "Source Files")
- ◆ Željeni fajl (npr. fajl "HelloWorld.c") dvostrukim klikom otvoriti za uređivanje
- ◆ U editoru sa desne strane uneti kod
- ◆ Snimiti fajl, odabirom "Save" iz menija "File"

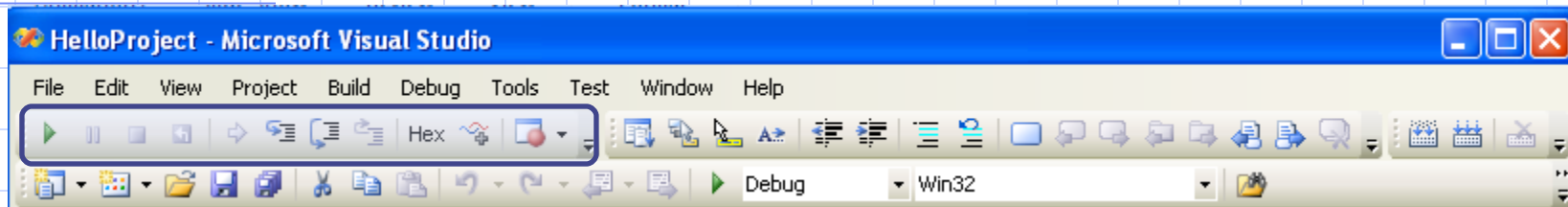

Napomena:
Opcija "Save All"
snima sve fajlove
otvorene unutar projekta.

Primer rada sa jednim fajlom

Paleta sa alatkama (engl. *toolbars*)

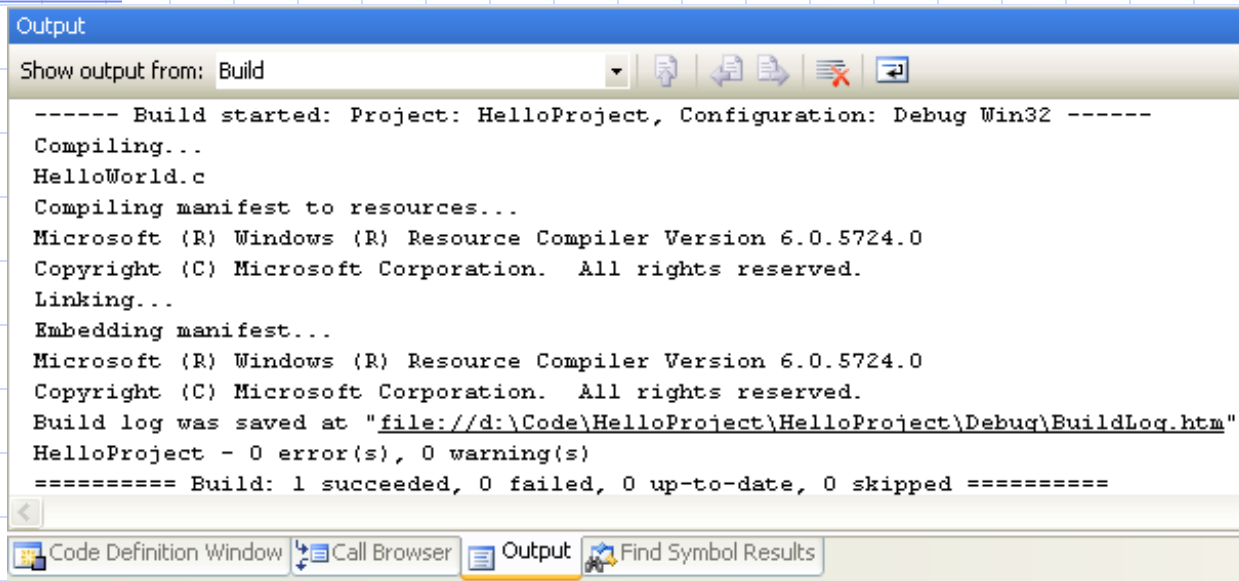
- ◆ Paleta sa alatkama (engl. *toolbar*) je skup dugmadi prikazan kao blok
- ◆ Pozicija bilo koje paleta sa alatkama nije fiksna, moguće je preurediti ih po želji
- ◆ Ukoliko neki *toolbar* nije prikazan, uključuje se odabirom opcije "Customize" iz menija "Tools", (izabere se kartica "Toolbars" i željeni *toolbar*)

Build i Debug palete sa alatkama

- ◆ Build (F7): prevodi sve datoteke u projektu
- ◆ Compile (Ctrl+F7): prevodi samo trenutnu datoteku
- ◆ Stop Build (Ctrl+Break): prekida prevođenje
- ◆ Start Debugging (F5): pokreće projekat-program za kontrolisano izvršavanje (*debug* režim)
- ◆ Start Without Debugging (Ctrl+F5): pokreće projekat-program bez kontrole (**IZBEGAVATI!**)

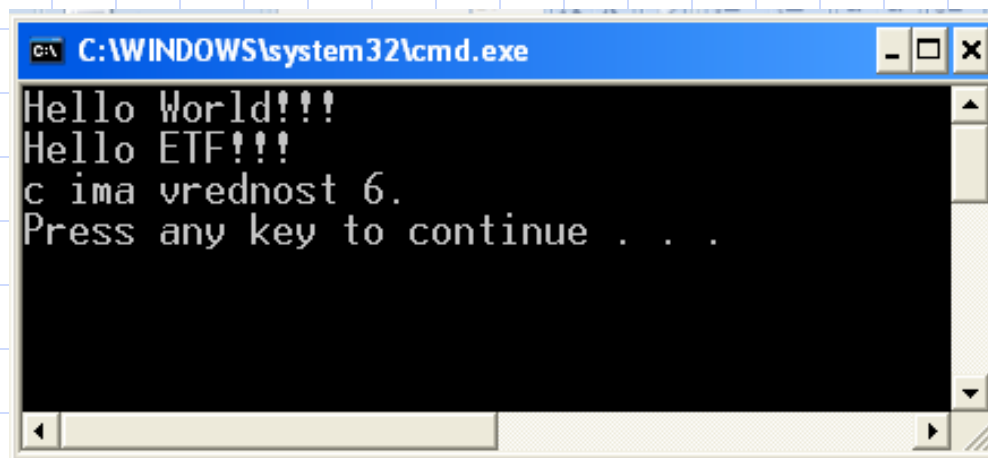
Izgradnja izlaznih fajlova


```
Output
Show output from: Build
----- Build started: Project: HelloProject, Configuration: Debug Win32 -----
Compiling...
HelloWorld.c
Compiling manifest to resources...
Microsoft (R) Windows (R) Resource Compiler Version 6.0.5724.0
Copyright (C) Microsoft Corporation. All rights reserved.
Linking...
Embedding manifest...
Microsoft (R) Windows (R) Resource Compiler Version 6.0.5724.0
Copyright (C) Microsoft Corporation. All rights reserved.
Build log was saved at "file:///d:/Code/HelloProject/HelloProject/Debug/BuildLog.htm"
HelloProject - 0 error(s), 0 warning(s)
===== Build: 1 succeeded, 0 failed, 0 up-to-date, 0 skipped =====
```

- ◆ Nakon pokretanja opcije "Build" pojavljuje se tekst koji sadrži izveštaj (engl. *log*) o izvršenim akcijama i eventualnim pronađenim greškama u izvornom kodu ili greškama prilikom povezivanja datoteka unutar projekta.
- ◆ U ovom primeru *log* prikazuje da nije bilo grešaka (engl. *errors*) niti upozorenja (engl. *warnings*).

Pokretanje aplikacije

A screenshot of a Windows command prompt window. The title bar is blue and contains the text "C:\WINDOWS\system32\cmd.exe". The window has standard Windows window controls (minimize, maximize, close) on the right. The command prompt area is black with white text. The text displayed is: "Hello World!!!", "Hello ETF!!!", "c ima vrednost 6.", and "Press any key to continue . . .". A horizontal scrollbar is visible at the bottom of the window.

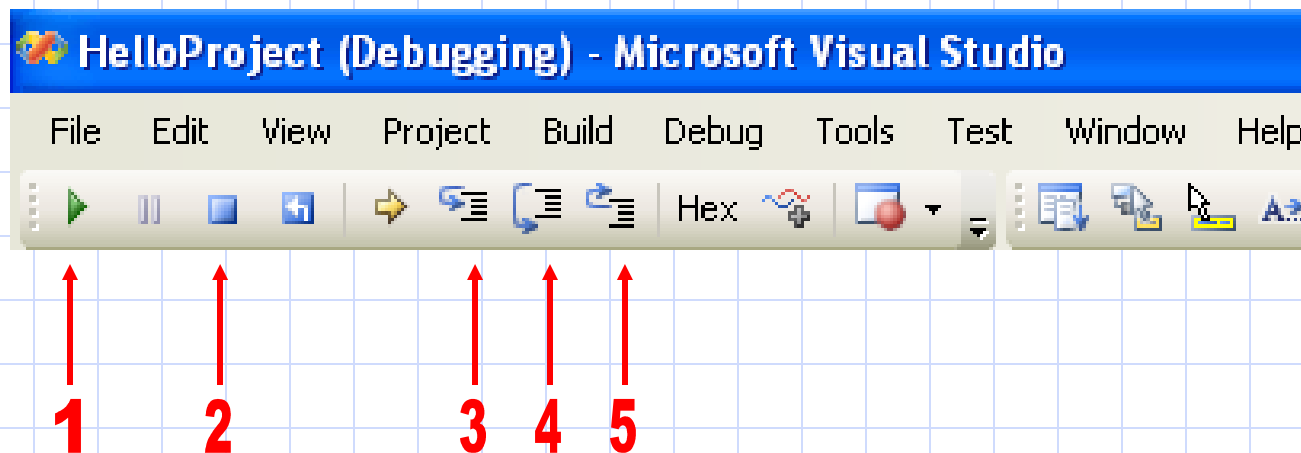
◆ Pokretanje primera "HelloWorld":

- Provera da li je fajl snimljen
- Build
- Execute

◆ Program se pokreće u MS-DOS konzoli.

◆ Program se može samostalno pokretati, pokretanjem fajla "HelloProject.exe".

Korišćenje *Debugger* alata [1/4]

- ◆ 1 – Start: pokretanje programa u *debug* režimu
- ◆ 2 – Stop Debugging: prekid *debug* režima
- ◆ 3 – Step Into: ulazak u sledeću funkciju u liniji na koju pokazuje žuta strelica, odnosno izvršavanje proste naredbe ako nema funkcije u pokazanoj liniji
- ◆ 4 – Step Over: izvršavanje linije na koju pokazuje žuta strelica, bez ulaska u funkciju (ako postoji)
- ◆ 5 – Step Out: izvršavanje tekuće funkcije do kraja i izlazak u pozivajuću funkciju

Korišćenje *Debugger* alata [2/4]

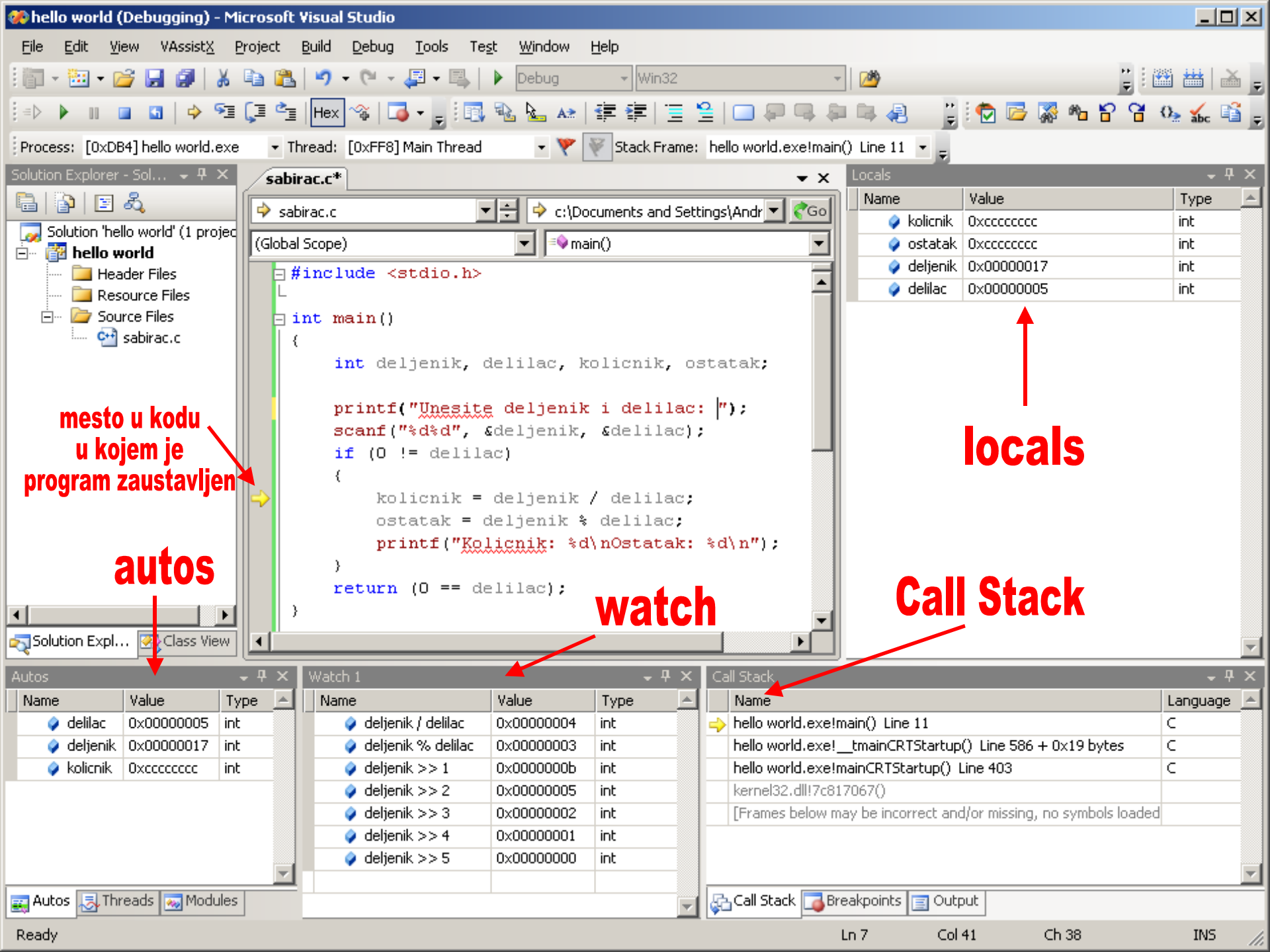
- ◆ U trenutku zaustavljanja programa i aktiviranja *Debugger* alata prikazuju se četiri dodatna prozora: "Watch", "Autos", "Locals" i "Call Stack"
- ◆ "Watch" prikazuje vrednosti promenljivih koje programer odabere i prebaci u listu za praćenje vrednosti (engl. *watchlist*); promenljiva koja se prati ne mora biti deo koda u kojem se aktivirao debager

Korišćenje *Debugger* alata [3/4]

- ◆ "Autos" prikazuje trenutni kontekst izvršavanja, tj. vrednosti svih promenljivih koje su aktivne u tom delu koda
- ◆ "Locals" prikazuje vrednosti svih lokalnih promenljivih u datom trenutku
- ◆ "Call Stack" prikazuje redosled poziva svih funkcija koje su pozvane da bi se došlo do trenutne funkcije (više informacija [ovde](#))

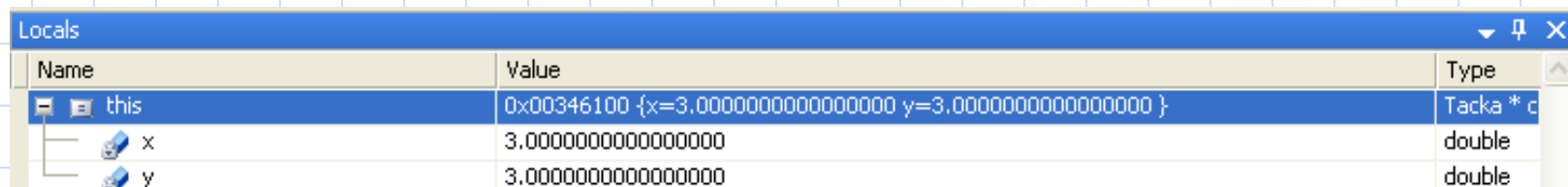
Korišćenje *Debugger* alata [4/4]

- ◆ Dvostruki klik na funkciju u "Call Stack" će prikazati kontekst vezan za tu funkciju (izvorni kod u editoru programskog koda, vrednosti lokalnih promenljivih u "Locals")
- ◆ Ako je funkcija izabrana u "Call Stack" različita od one u kojoj je zaustavljeno izvršavanje ("u kojoj je žuta strelica"), mesto dokle je program stigao (sa gledišta tekuće funkcije) je označeno zakrivljenom zelenom strelicom

Praćenje vrednosti *this* pokazivača

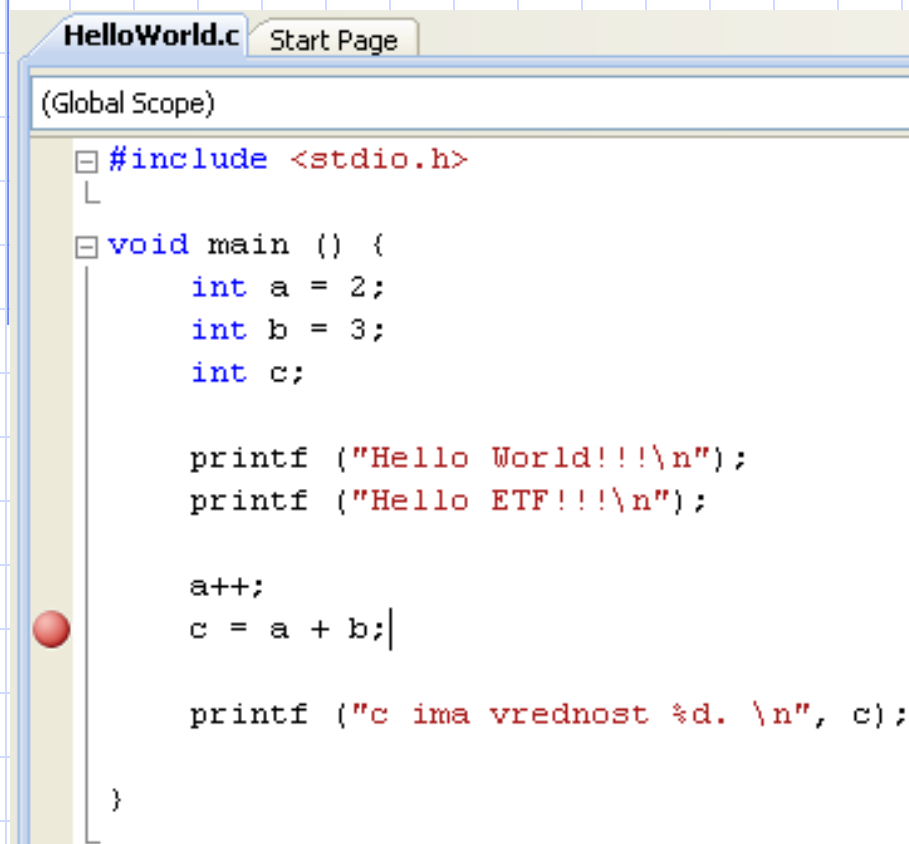
- ◆ *Debugger* alat pruža mogućnost praćenja vrednosti *this* pokazivača, tj. vrednosti svih atributa primerka klase čija se metoda trenutno izvršava.

The screenshot shows a debugger's 'Locals' window. It contains a table with three columns: 'Name', 'Value', and 'Type'. The 'this' pointer is listed at the top, followed by attributes 'x' and 'y'.

Name	Value	Type
this	0x00346100 {x=3.0000000000000000 y=3.0000000000000000 }	Tacka * c
x	3.0000000000000000	double
y	3.0000000000000000	double

Breakpoint [1/2]

The screenshot shows a code editor window titled 'HelloWorld.c' with a 'Start Page' tab. The code is in C and is being viewed in 'Global Scope'. The code contains a `main` function that declares three integers `a`, `b`, and `c`. It prints 'Hello World!!!\n' and 'Hello ETF!!!\n', then increments `a` and calculates `c = a + b`. A red circular breakpoint marker is placed on the left margin, aligned with the line `c = a + b;`. The code continues with another printf statement and a closing brace for the function.

```
#include <stdio.h>

void main () {
    int a = 2;
    int b = 3;
    int c;

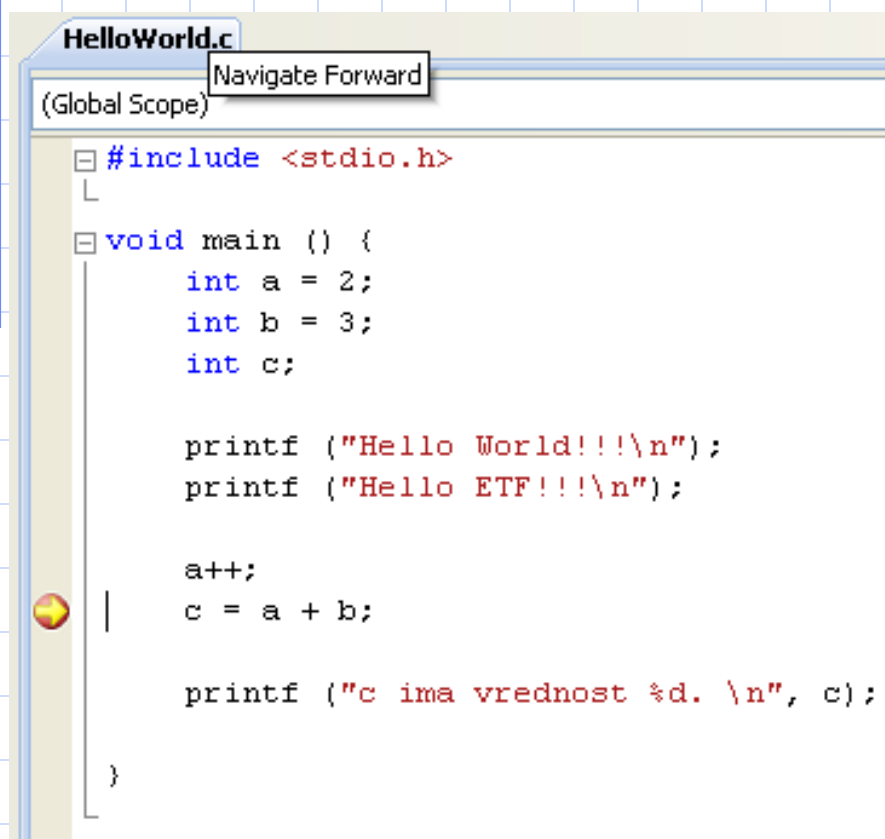
    printf ("Hello World!!!\n");
    printf ("Hello ETF!!!\n");

    a++;
    c = a + b;

    printf ("c ima vrednost %d. \n", c);
}
```

- ◆Kursor se pozicionira u liniji u kojoj želimo da se program zaustavi
- ◆Pritisne se "Toggle Breakpoint" dugme iz "Debug" menija (ili F9)
- ◆Ili pritiskom na levi taster miša uz levu marginu koda
- ◆Uz levu marginu koda MSVC sam dodaje marker kako bi naznačio da je tu tačka prekida

Breakpoint [2/2]

The screenshot shows a code editor window titled "HelloWorld.c" with a "Navigate Forward" button. The code is in C and includes `<stdio.h>`. The `main` function declares variables `a`, `b`, and `c`, prints "Hello World!!!\n" and "Hello ETF!!!\n", increments `a`, and calculates `c = a + b;`. A breakpoint, represented by a yellow circle with a red arrow, is set on the line `c = a + b;`. The code continues with another printf statement and a closing brace.

```
#include <stdio.h>

void main () {
    int a = 2;
    int b = 3;
    int c;

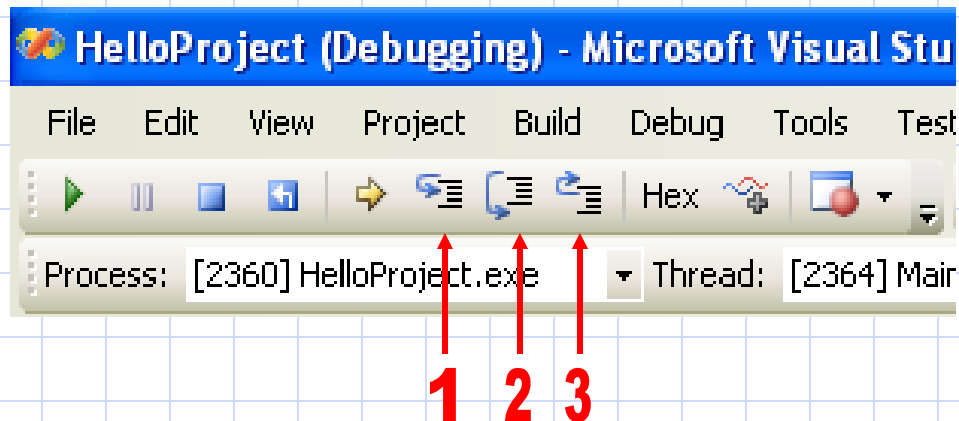
    printf ("Hello World!!!\n");
    printf ("Hello ETF!!!\n");

    a++;
    c = a + b;

    printf ("c ima vrednost %d. \n", c);
}
```

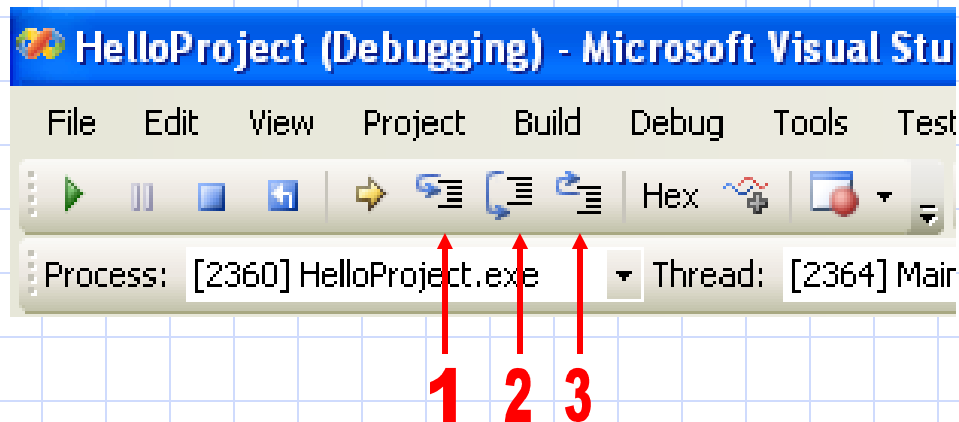
- ◆ Program se pokreće pritiskom "Start Debugging" dugmeta iz "Debug" menija (ili F5)
- ◆ Program se izvršava do nailaska na tačku prekida, gde se zaustavlja

Korišćenje "Step By Step" [1/2]

- ◆ Program se pokreće pritiskom na "Step Into" dugme (1) iz "Debug" menija (ili Ctrl+F10), ili pritiskom na "Step Over" dugme (2) (ili F10)
- ◆ "Step Into" je izvršavanje korak po korak sa ulaskom u kod funkcija koje se pozivaju, gde se izvršavanje identično nastavlja

Korišćenje "Step By Step" [2/2]

- ◆ "Step Over" je izvršavanje korak po korak, bez ulaska u kod pozivanih funkcija
- ◆ "Step Out" (3) izvršava do kraja kod funkcije u kojoj se nalazi i vraća se u funkciju koja ju je pozvala

Razlike između C i C-unutar-C++

- ◆ Veliki broj C rešenja je u C++ zamenjen drugim pristupom
- ◆ Ipak, skoro sva C rešenja je moguće koristiti u C++ izvornom kodu
- ◆ Iako se skoro cela sintaksa poklapa, postoje manje razlike u onome što je u jeziku C++ nasleđeno od jezika C
- ◆ Navedene razlike su opisane [ovde](#)

Razlike između C i C++ fajlova

- ◆ U MSVC je moguće pisati izvorni kod u sintaksi C jezika, bez obzira na postojeće razlike između C i C++
- ◆ Datoteke koje sadrže C izvorni kod imaju ekstenziju `.c`, ali u MSVC mogu imati i ekstenziju `.cpp` rezervisanu za datoteke koje sadrže C++ izvorni kod

Podrazumevano:

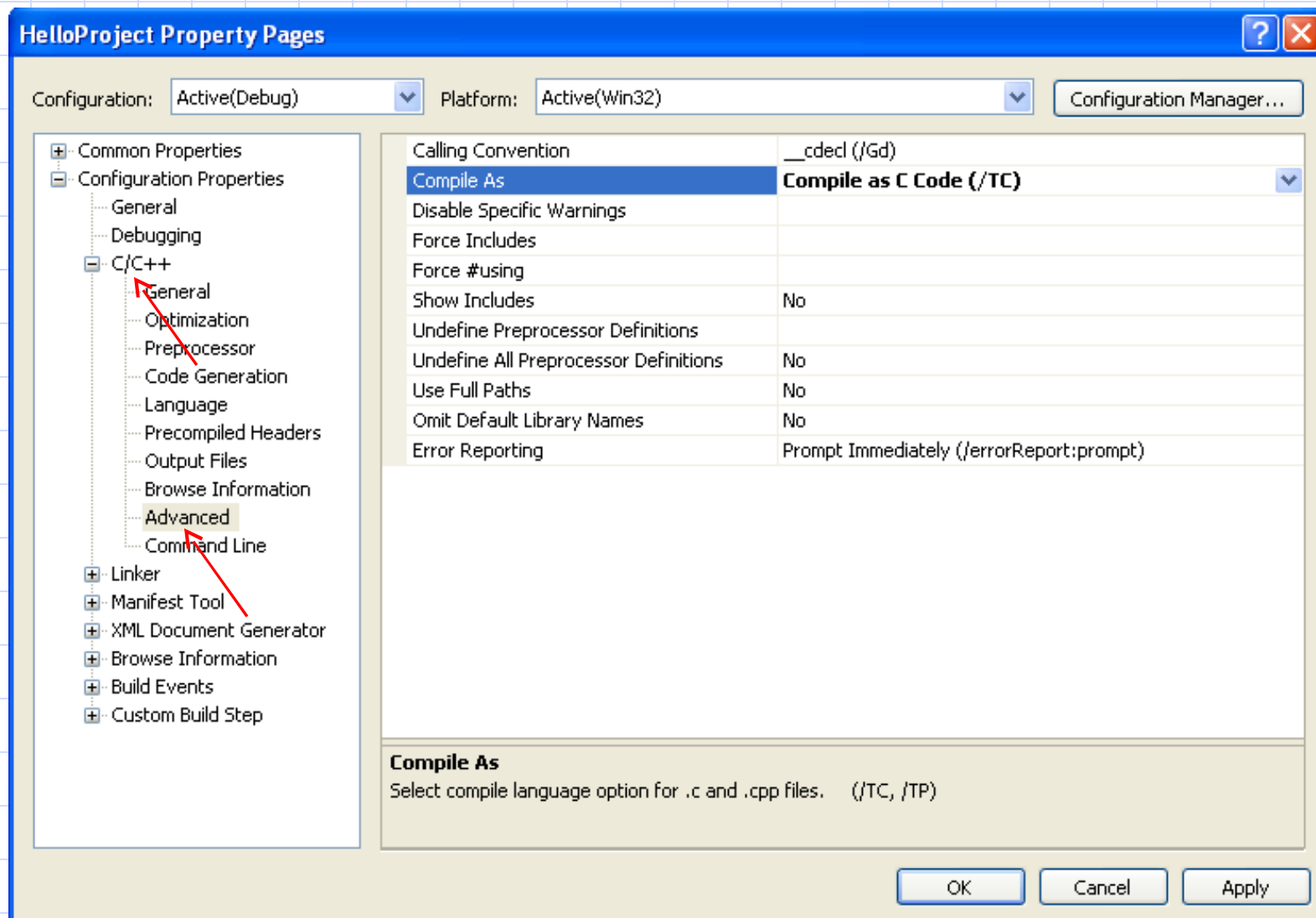
`.c = C`

`.cpp = C++`

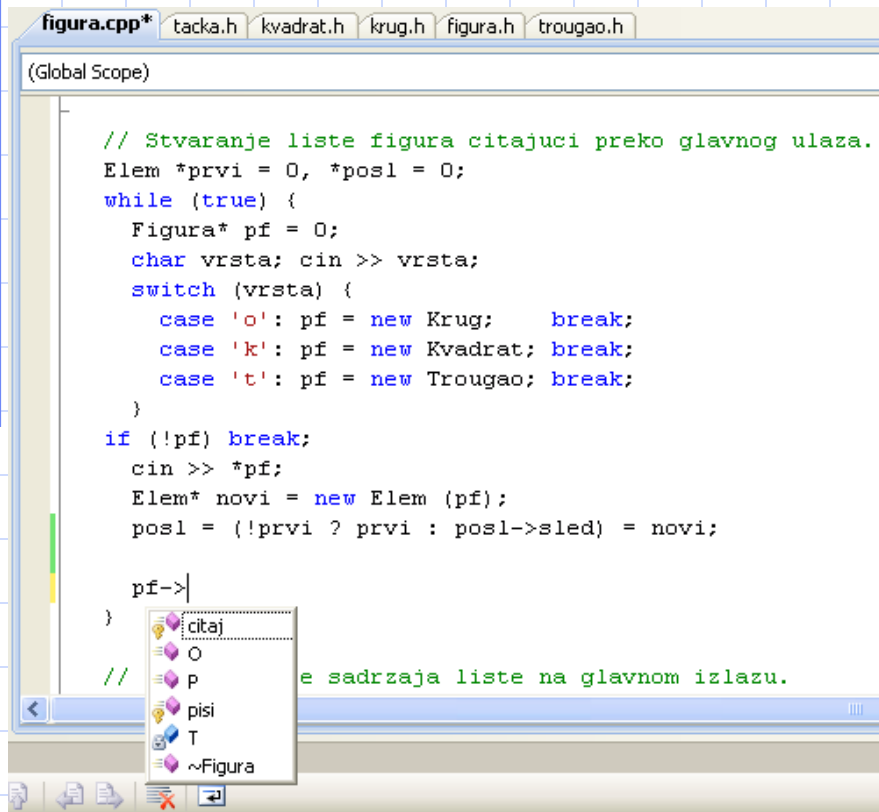
Prevođenje prema ekstenziji [1/2]

- ◆ Podrazumevano, prevodilac bira jezik kojim će prevesti fajl prema ekstenziji fajla
- ◆ U VS 2008 može se eksplicitno zadati način kako da prevodilac prevede dati projekat
- ◆ Desnim klikom na projekat u Solution Explorer i pritiskom na stavku Properties otvara se dijalog u kome se bira stavka C/C++ i u njemu Advanced
- ◆ Tada se u dijalogu može izabrati jezik prevođenja (Compile as C Code (/TC))

Prevođenje prema ekstenziji [2/2]

Intellisense

The screenshot shows a Visual Studio editor window with the file 'figura.cpp*' open. The code is in C++ and implements a linked list of geometric shapes. The code includes headers for 'tacka.h', 'kvadrat.h', 'krug.h', 'figura.h', and 'trougao.h'. The main logic is in a 'while (true)' loop that reads a character from the user, creates a new shape object (Krug, Kvadrat, or Trougao) based on the input, and adds it to the list. The Intellisense feature is demonstrated by a dropdown menu appearing below the 'pf->' expression, showing suggestions for 'citaj', 'O', 'p', 'pisi', 'T', and '~Figura'.

```
figura.cpp* tacka.h kvadrat.h krug.h figura.h trougao.h
(Global Scope)

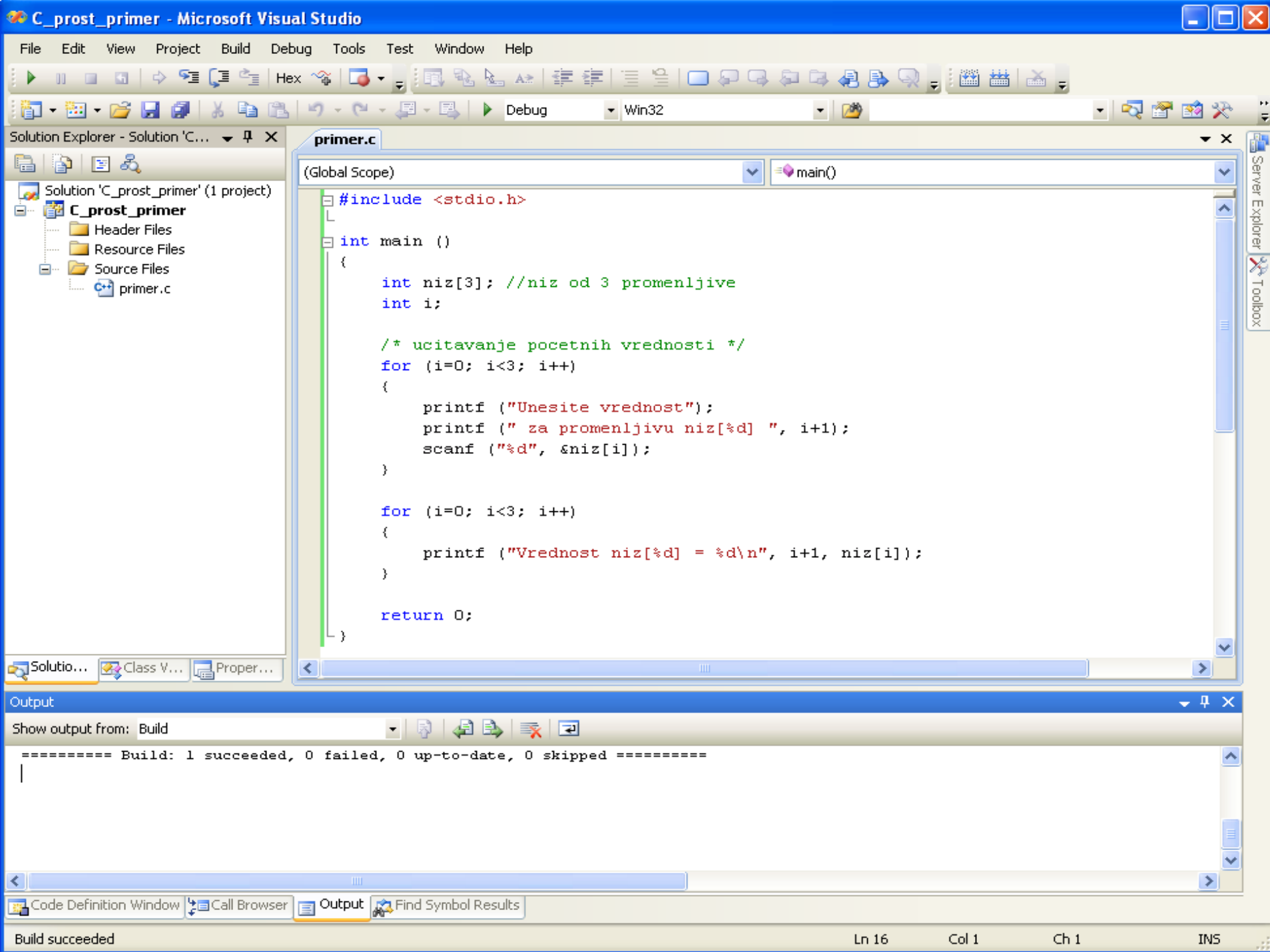
// Stvaranje liste figura citajuci preko glavnog ulaza.
Elem *prvi = 0, *posl = 0;
while (true) {
    Figura* pf = 0;
    char vrsta; cin >> vrsta;
    switch (vrsta) {
        case 'o': pf = new Krug; break;
        case 'k': pf = new Kvadrat; break;
        case 't': pf = new Trougao; break;
    }
    if (!pf) break;
    cin >> *pf;
    Elem* novi = new Elem (pf);
    posl = (!prvi ? prvi : posl->sled) = novi;

    pf->
}
// e sadržaja liste na glavnom izlazu.
```

- ◆ Intellisense je način na koji je u VS ostvarena autocomplete funkcionalnost
- ◆ To je način da se lakše pristupi imenima identifikatora, opisima funkcija i njihovim listama argumenata

Jednostavan C program

- ◆ C primer, koji će biti pokazan, sastoji se samo od jedne izvorne datoteke
- ◆ Program zahteva od korisnika da unese 3 elementa niza a zatim taj niz ispisuje

Jednostavan C++ program

- ◆ Primer "C++_prost_primer" korišćen u opisivanju detalja rada u MSVC 2008 prilagođen je sintaksi C++ jezika
- ◆ To je jednostavan C++ projekat sačinjen od jedne datoteke
- ◆ Sadržaj datoteke je suštinski isti kao kod prostog C primera

Pretprocesor [1/2]

- ◆ Pretprocesor jezika C je deo prevodioca koji vrši pripremnu obradu izvornog teksta programa tj. vrši razne transformacije teksta kojima se stvara konačni oblik teksta koji treba da bude preveden
- ◆ Na ovaj način programeru je omogućeno da uslovno prevodi neki kod, da specificira poruke za greške u vreme prevođenja i još mnogo toga

Pretprocesor [2/2]

- ◆ Radom pretprocesora upravlja se specijalnim naredbama koje se nazivaju direktive pretprocesora
- ◆ Direktive pretprocesora pišu se u zasebnim linijama i počinju znakom #

Direktive define i undef [1/2]

- ◆ Pretprocesorskim direktivama omogućeno je da se svaka pojava nekog identifikatora u kodu zameni nizom leksičkih simbola
- ◆ Definisanje identifikatora omogućeno je direktivom **#define**. Posle direktive **#define** navodi se ime identifikatora (po pravilu se ime zadaje velikim slovima) i niz leksičkih simbola kojima pretprocesor posle ove direktive menja svako pojavljivanje definisanog identifikatora

Direktive define i undef [2/2]

- ◆ Direktivom **#undef** se uklanja trenutna definicija identifikatora
- ◆ Obično se direktive **#define** i **#undef** uparuju da se da bi se kreirao određeni deo koda programa u kome definisani identifikator ima neko posebno značenje
- ◆ Ukoliko u direktivi **#define** nakon imena identifikatora nije naveden simbol tada se takav identifikator zamenjuje praznim tekstom

Uslovno prevođenje [1/2]

- ◆ Generalna ideja uslovnog prevođenja je da se delovi koda mogu selektivno prevoditi u zavisnosti od toga da li je određen identifikator definisan ili ne
- ◆ Uslovno prevođenje počinje direktivama **#if**, **#ifdef** i **#ifndef**
- ◆ Iza direktive **#if** se navodi konstantan izraz i ako je taj izraz istinit redovi izvornog koda do sledeće uslovne direktive se prevode, u suprotnom se ne prevode

Uslovno prevođenje [2/2]

- ◆ Uslovno prevođenje vrlo često zavisi samo od postojanja ili ne postojanja nekog identifikatora. U tim slučajevima se koriste direktive **#ifdef** i **#ifndef**
- ◆ Posle početka uslovnog prevođenja mogu se koristiti i direktive **#elif** i **#else**
- ◆ Uslovno prevođenje se završava direktivom **#endif**

Sprečavanje višestrukog prevođenja [1/2]

- ◆ Višestruko prevođenje jedne datoteke zaglavlja može se sprečiti uslovnim prevođenjem ako se na početku te datoteke definiše identifikator sa imenom koje odgovara imenu fajla
- ◆ Na primer, u datoteci akcije.h sprečavanje višestrukog prevođenja postiže se ako se kod obaviye direktivama:

```
#ifndef _akcije_h_  
#define _akcije_h_  
  
#endif
```

Sprečavanje višestrukog prevođenja [2/2]

```
/*
kad god se u .h definisu neki tipovi podataka,
poželjno je na pocetak staviti uslovno prevodjenje,
takvo da uslovljava prevodjenje celog sadrzaja.

na ovaj nacin se izbegava greska redefinisanja tipa,
koja se moze javiti ako se .h sa definicijama tipova
kroz razne #include ukljuci vise puta unutar istog .c
*/

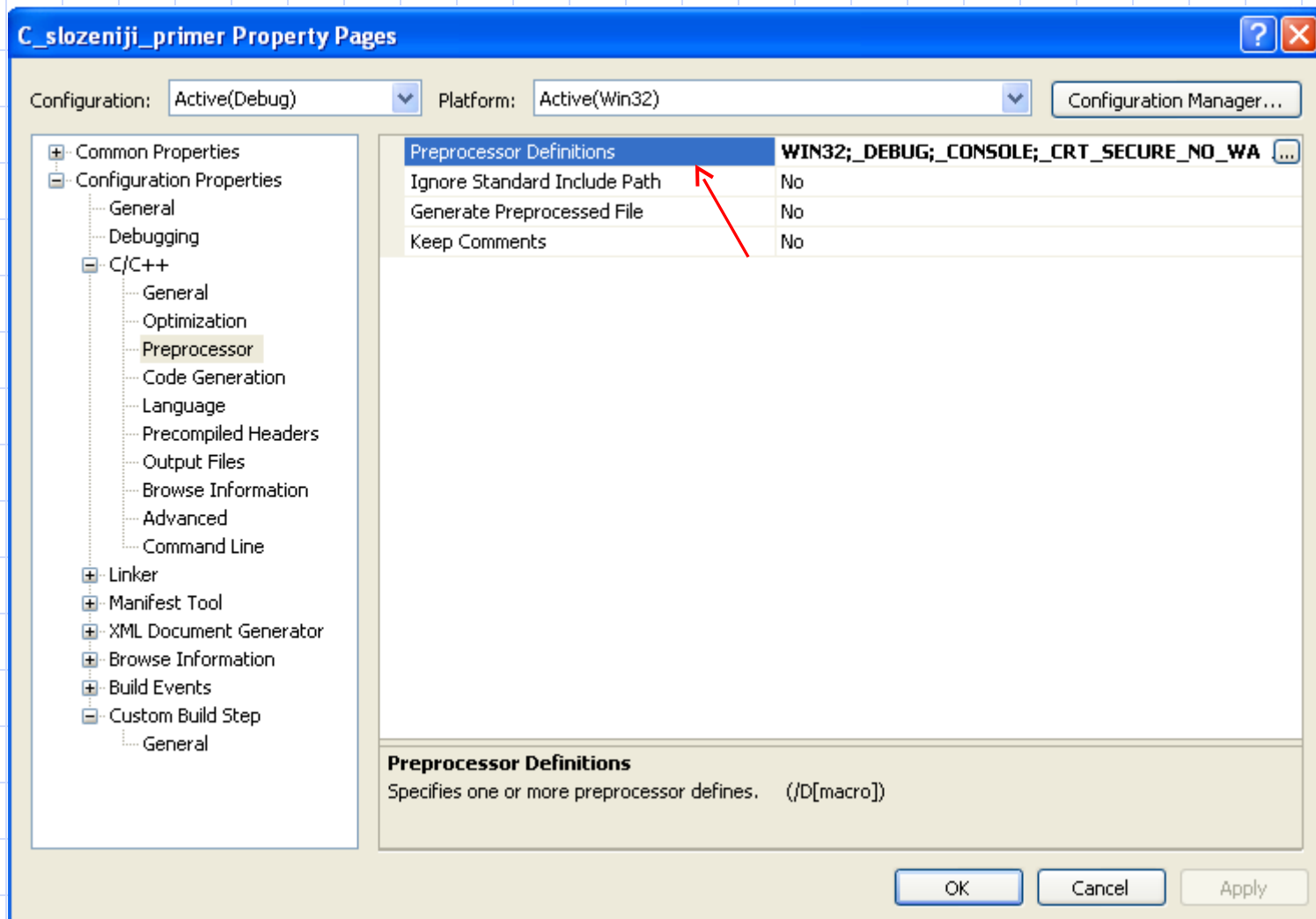
/* ako nije definisana simbolicka konstanta */
#ifndef __C_PRIMER__
/*
definise tu simbolicku konstantu,
ime izabrati tako da ima veze sa namenom datog .h
i da se razlikuje od ostalih u programskom sistemu
*/
#define __C_PRIMER__

/*
nakon definisanja konstante,
navodimo sve to treba navesti u datom .h
*/
```

Definisanje identifikatora pretprocesora [1/2]

- ◆ U VS pretprocesoru se mogu definisati identifikatori koje on koristi u uslovnom prevođenju u dijalogu do koga se dolazi desnim klikom na projekat u Solution Explorer. Zatim se biraju Properties, Configuration Properties, C/C++, Preprocessor, respektivno. U Pretprocesor Definitions upisuje se ime identifikatora koji se koristi u uslovnom prevođenju

Definisanje identifikatora pretprocesora [1/2]

Uslovno prevođenje

```
/* ukoliko je u projektu pretprocesoru definisan identifikator _MNOZENJE_
   program ce prevesti i deo gde se poziva funkcija pomnozi,
   u suprotnom prevesce se samo deo koda koji poziva funkciju saberi i
   krajnji rezultat koji se ispisuje na standardni izlaz bice zbir promenljivih x i y.
*/
rezultat = saberi(x,y);

#ifdef _MNOZENJE
    pomnozi(y, rezultat, &rezultat);
#endif

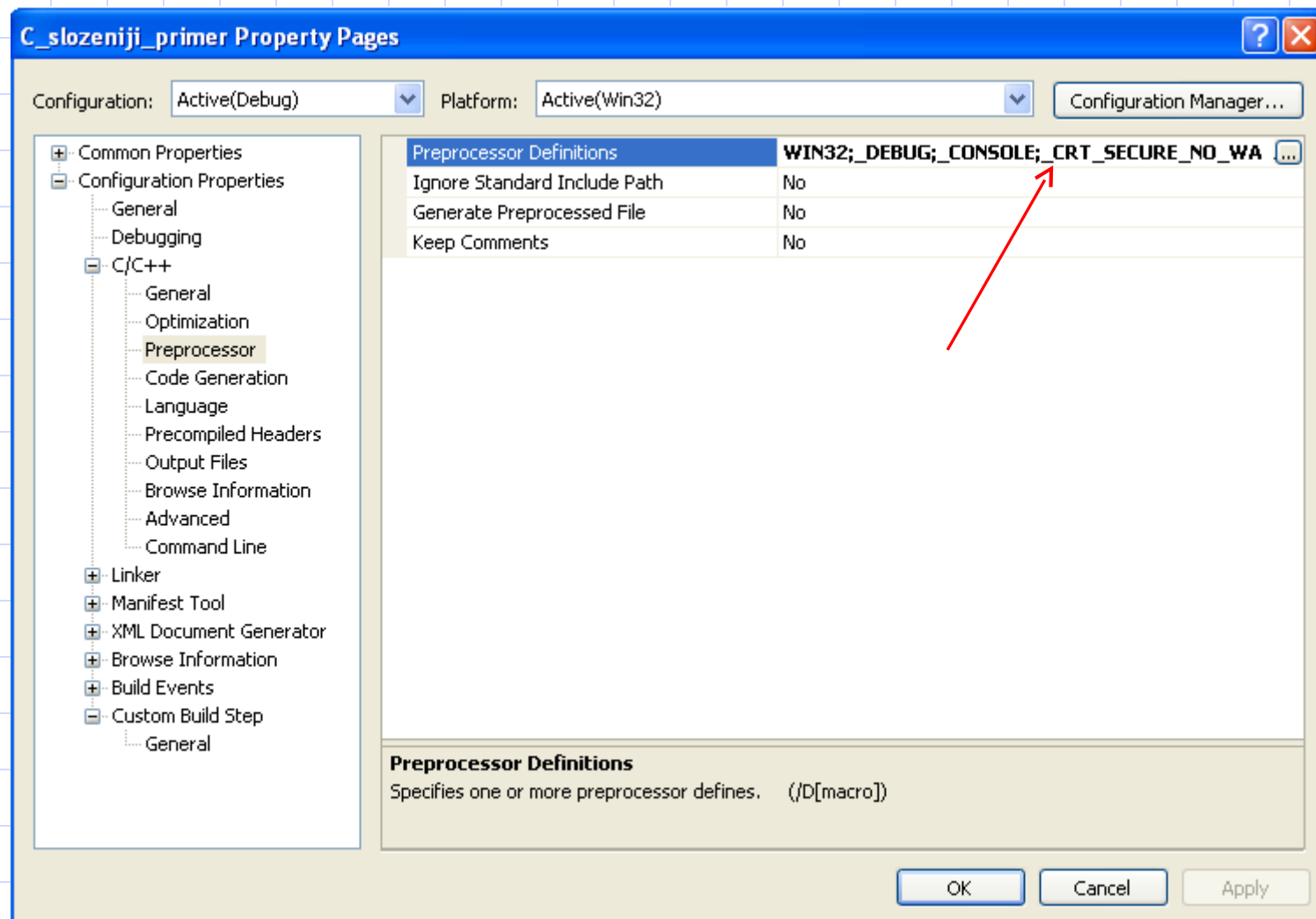
ispisi(rezultat);
}
```

- ◆ Ukoliko se pretprocesoru definiše identifikator `_MNOZENJE_` prevodilac će prevesti i poziv funkcije `pomnozi()`. U suprotnom deo koda koji se nalazi između direktiva `#ifdef` i `#endif` neće biti preveden
- ◆ Uslovno prevođenje i zaštita od višestrukog prevođenja detaljno su opisani u projektu C složeniji primer

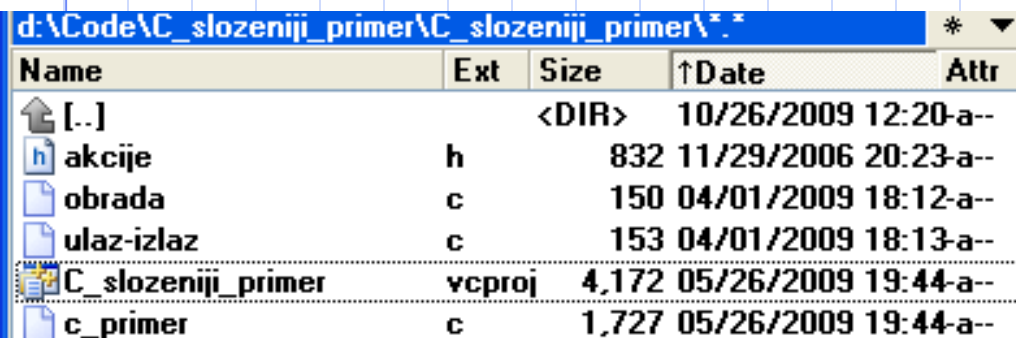
Jedno podešavanje VS okruženja [1/2]

- ◆ Visual Studio okruženje ima specifično ponašanje da upozori korisnika da koristi potencijalno opasnu funkciju (npr. prilikom korišćenja C funkcija `scanf()` i `printf()`)
- ◆ Upozorenja ovog tipa mogu se isključiti tako što se u definicije pretprocesora dodaje simbol `_CRT_SECURE_NO_WARNINGS`

Jedno podešavanje VS okruženja [2/2]

Složeniji C primer [1/4]

Name	Ext	Size	↑Date	Attr
[..]		<DIR>	10/26/2009 12:20-a--	
akcije	h	832	11/29/2006 20:23-a--	
obrada	c	150	04/01/2009 18:12-a--	
ulaz-izlaz	c	153	04/01/2009 18:13-a--	
C_slozeniji_primer	vcproj	4,172	05/26/2009 19:44-a--	
c_primer	c	1,727	05/26/2009 19:44-a--	

◆ Projekat "c_primer", koji se nalazi uz tutorijal, sadrži 4 fajla sa izvornim kodom (3 *source* i 1 *header*)

► U direktorijumu projekta nalaze se i fajlovi koje MSVC automatski kreira, najbitniji su:

- .vcproj – fajl koji sadrži podešavanja projekta
- .sln – fajl koji sadrži podešavanja za *Solution*

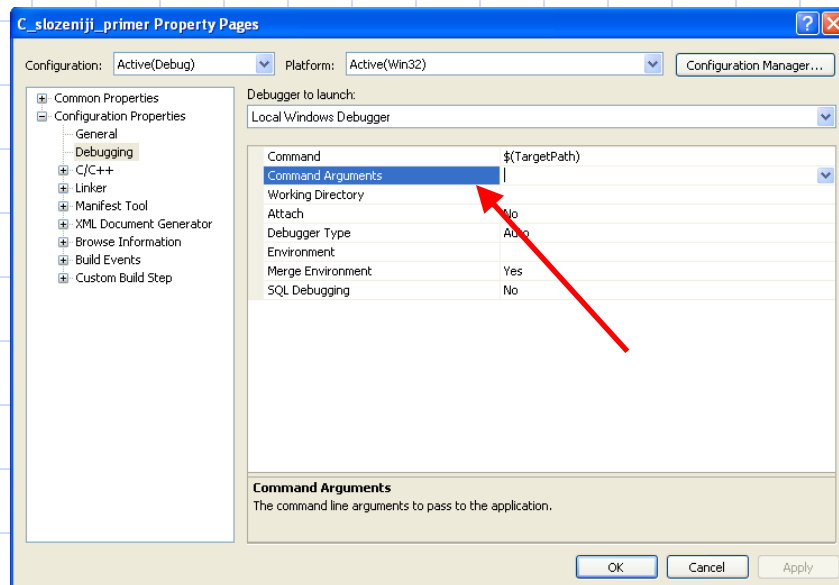
Složeniji C primer [2/4]

- ◆ U *header* fajlu `akcije.h` nalaze se definicije funkcija koje sadrže *source* fajlovi `obrada.c` i `ulaz-izlaz.c`
- ◆ *Header* fajl može da sadrži i definicije simboličkih konstanti

Složeniji C primer [3/4]

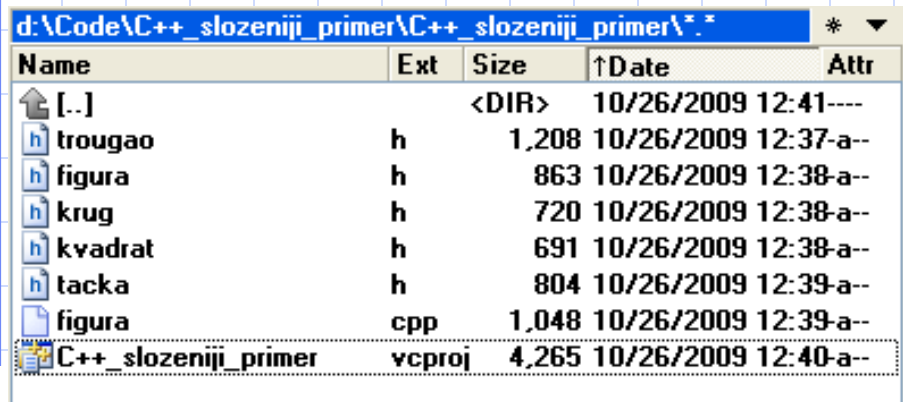
- ◆ Izvršavanje programa
će krenuti od tačke u programskom kodu
gde se nalazi `main` funkcija
- ◆ Tok programa:
 - Naredbom `#include "akcije.h"` fajlu `c_primer.c` je omogućeno korišćenje prototipova(zaglavlja) funkcija `ispisi`, `ucitaj`, `saberi` i `pomnozi`
 - Na kraju program u zavisnosti do toga da li je definisan identifikator `_MNOZENJE_` u definicijama pretprocesora ispisuje vrednost:
 $\text{rezultat} = y * (x + y)$ ili $\text{rezultat} = x + y$

Složeniji C primer [4/4]

- ◆ Podešavanja argumenata komandne linije vrši se u dijalogu "Property Pages" (meni Project, pa opcija Properties)
- ◆ Podaci uneti u kontroli "Command Arguments" će biti prosleđeni glavnom programu kao argumenti komandne linije

Složeniji C++ primer

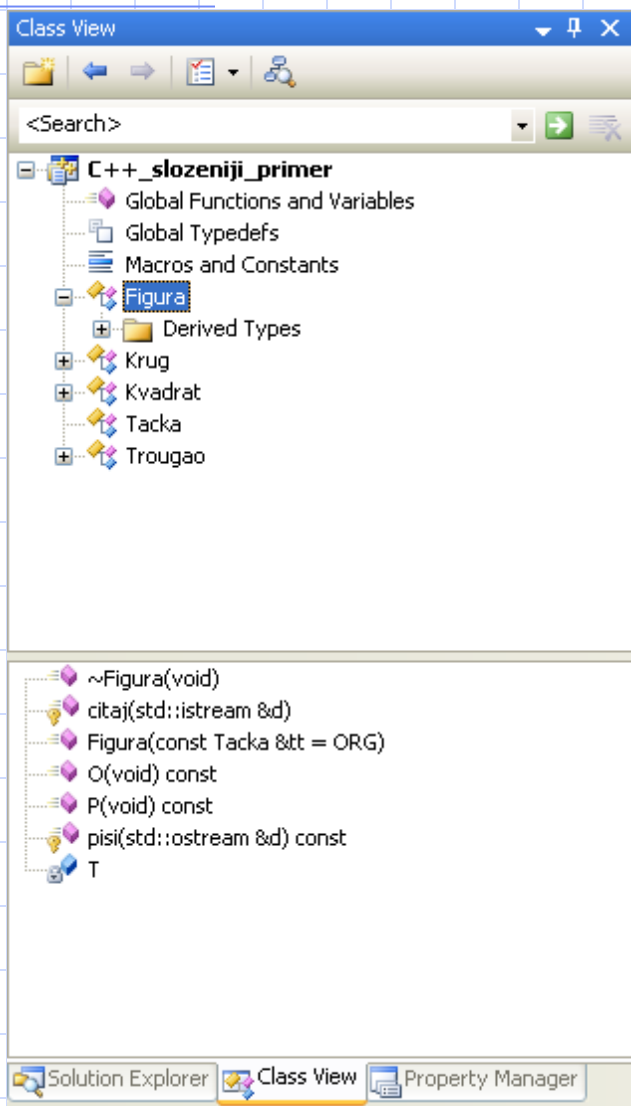

Name	Ext	Size	↑Date	Attr
[.]		<DIR>	10/26/2009 12:41----	
trougao	h	1,208	10/26/2009 12:37-a--	
figura	h	863	10/26/2009 12:38-a--	
krug	h	720	10/26/2009 12:38-a--	
kvadrat	h	691	10/26/2009 12:38-a--	
tacka	h	804	10/26/2009 12:39-a--	
figura	cpp	1,048	10/26/2009 12:39-a--	
C++_slozeniji_primer	vcproj	4,265	10/26/2009 12:40-a--	

◆ Projekat "cpp_primer", dat uz tutorijal, ima 1 *source* fajl i 5 *header* fajlova

◆ U ovom primeru *header* fajlovi sadrže i implementacije metoda

Struktura projekta C++ složeniji primer

- ◆ Figura.h sadrži definiciju virtuelne klase Figura iz koje su izvedene klase Krug, Kvadrat i Trougao. Svaka od ovih izvedenih klasa nalazi se u zasebnom heder fajlu
- ◆ Tacka.h sadrži implementaciju klase Tacka. Klasa Figura sadrži jedan element klase Tacka koji definiše težište figure

Tok programa C++ složeniji primer [1/4]

- ◆ Pokreće se `main` metoda koja je u `figura.cpp`
- ◆ Definiše se struktura `Elem` od koje će se formirati lista, svaki element liste sadrži pokazivač na jednu promenljivu koja je izvedena iz klase `Figura`

Tok programa C++ složeniji primer [2/4]

- ◆ U `while` petlji se unose elementi liste, odnosno "figure"
- ◆ Na početku svakog unosa potrebno je uneti znak koji određuje koje klase će biti promenljiva:
 - `'o'` – Krug
 - `'k'` – Kvadrat
 - `'t'` – Trougao
- ◆ Bilo koji drugi unos uzrokuje da uslov `if (!pf)` daje vrednost `true` zbog čega se naredbom `break` iskače iz `while` petlje, čime se završava unos elemenata liste

Tok programa C++ složeniji primer [3/4]

◆ Unos elemenata liste sa parametrima:

o 0 0 10

k 1 1 3

t 7 2 3 4 5

t 1 9 1 1 1

k -2 -4 33

o -1 0 2

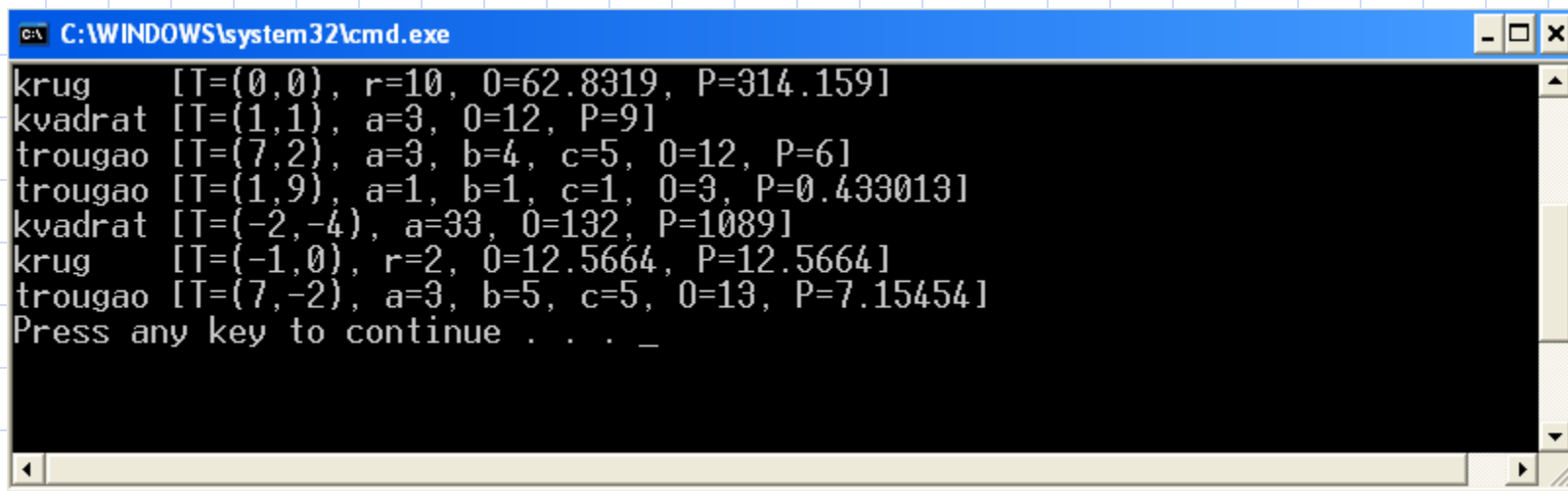
t 7 -2 3 5 5

Krug – unose se 3 celobrojne vrednosti, prve dve definišu centar kruga (klasa `Tacka`), a treća poluprečnik

Kvadrat – unose se 3 celobrojne vrednosti, prve dve definišu centar kvadrata (klasa `Tacka`), a treća dužinu stranica

Trougao – unosi se 5 celobrojnih vrednosti, prve dve definišu težište trougla (klasa `Tacka`), a preostale tri su dužine stranica

Tok programa C++ složeniji primer [4/4]

A screenshot of a Windows command prompt window titled "C:\WINDOWS\system32\cmd.exe". The window has a blue title bar and standard Windows window controls (minimize, maximize, close). The background is black with white text. The output of a C++ program is displayed, showing several lines of data for different shapes (krug, kvadrat, trougao) with their coordinates, dimensions, area (O), and perimeter (P). The text ends with "Press any key to continue . . . _".

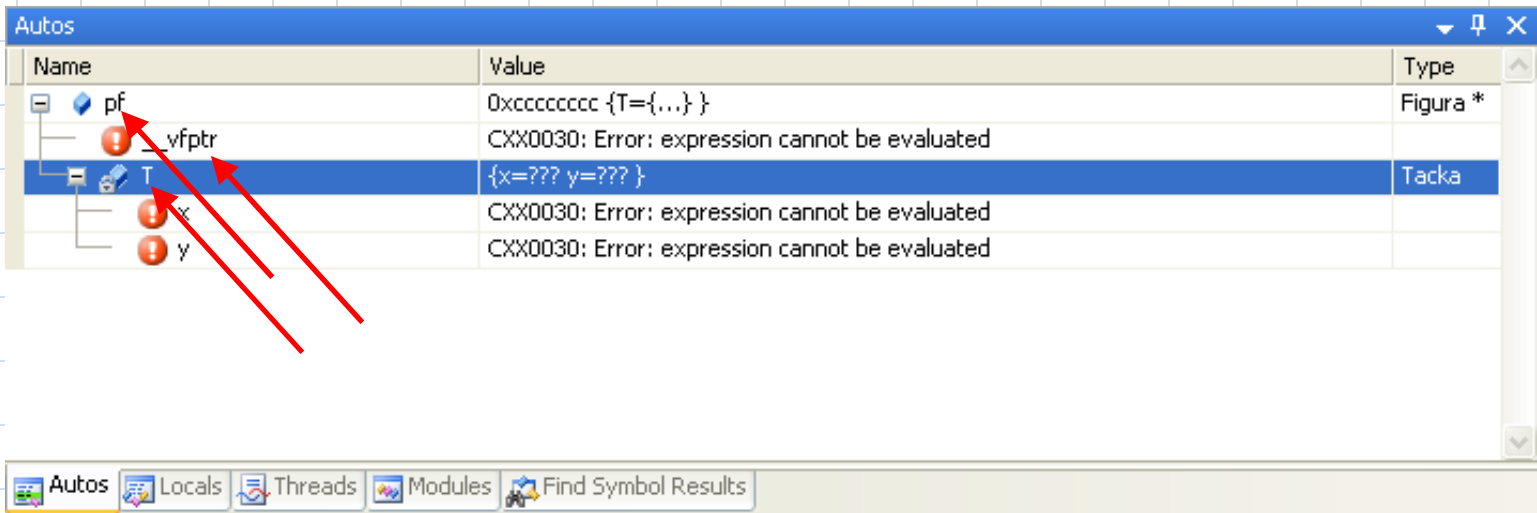
```
C:\WINDOWS\system32\cmd.exe
krug      [T=(0,0), r=10, O=62.8319, P=314.159]
kvadrat   [T=(1,1), a=3, O=12, P=9]
trougao   [T=(7,2), a=3, b=4, c=5, O=12, P=6]
trougao   [T=(1,9), a=1, b=1, c=1, O=3, P=0.433013]
kvadrat   [T=(-2,-4), a=33, O=132, P=1089]
krug      [T=(-1,0), r=2, O=12.5664, P=12.5664]
trougao   [T=(7,-2), a=3, b=5, c=5, O=13, P=7.15454]
Press any key to continue . . . _
```

- ◆ Gore prikazani izlaz je dobijen za unos sa prethodnog slajda
- ◆ Nakon unosa svih elemenata lista se prikazuje na izlazu, a zatim se lista uništava element po element. Uništavanje liste je obavezno kako bi se oslobodila zauzeta memorija

Polimorfizam u C++ složenijem primeru [1/9]

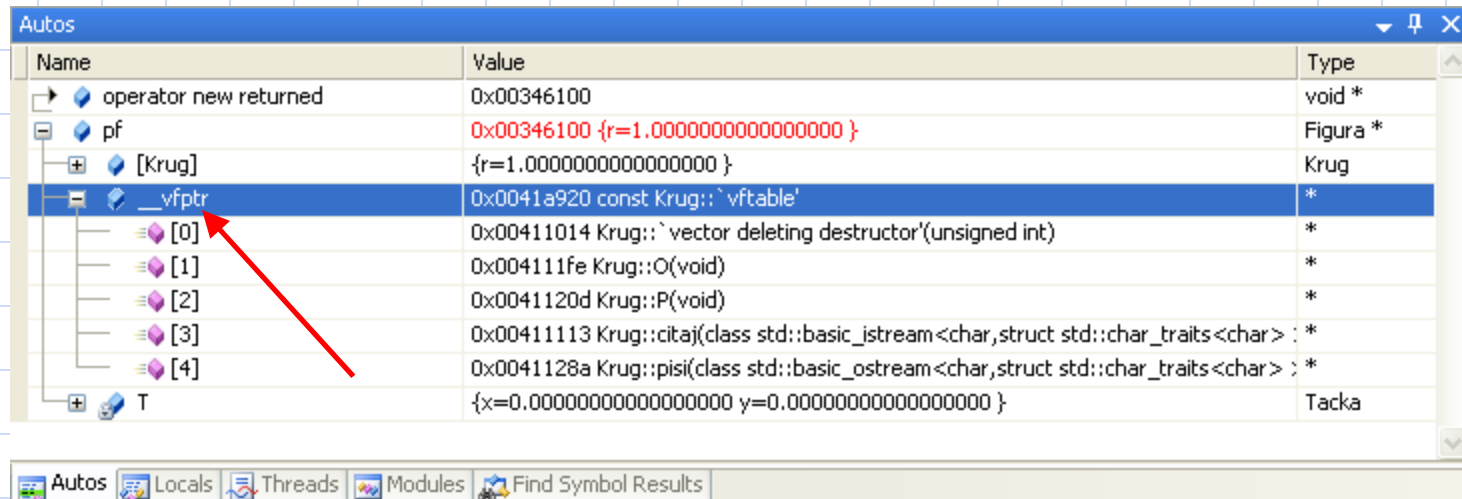
- ◆ Polimorfizam (engl. *Polimorphism*) je mehanizam koji omogućava da se isti programski kod koristi za različite tipove podataka (odnosno, da se izvedene klase tretiraju isto kao i njihova bazna klasa)
- ◆ U kodu primera definisana je lista pokazivača na baznu klasu `Figura`
- ◆ Prilikom poziva metoda elemenata liste pozivaju se metode izvedenih klasa, iako je pokazivač preko koga se poziva tipa pokazivača na baznu klasu

Polimorfizam u C++ složenijem primeru [2/9]

- ◆ Pokazivač `pf` inicijalno sadrži karakterističnu vrednost
- ◆ `pf` treba da pokazuje na objekat koji sadrži:
 - atribut `T` koji je tipa `Tacka`,
 - `_vfptr` (tabela pokazivača na virtuelne metode, koji se određuju po stvaranju objekta izvedene klase, na osnovu definicije tipa tog objekta)

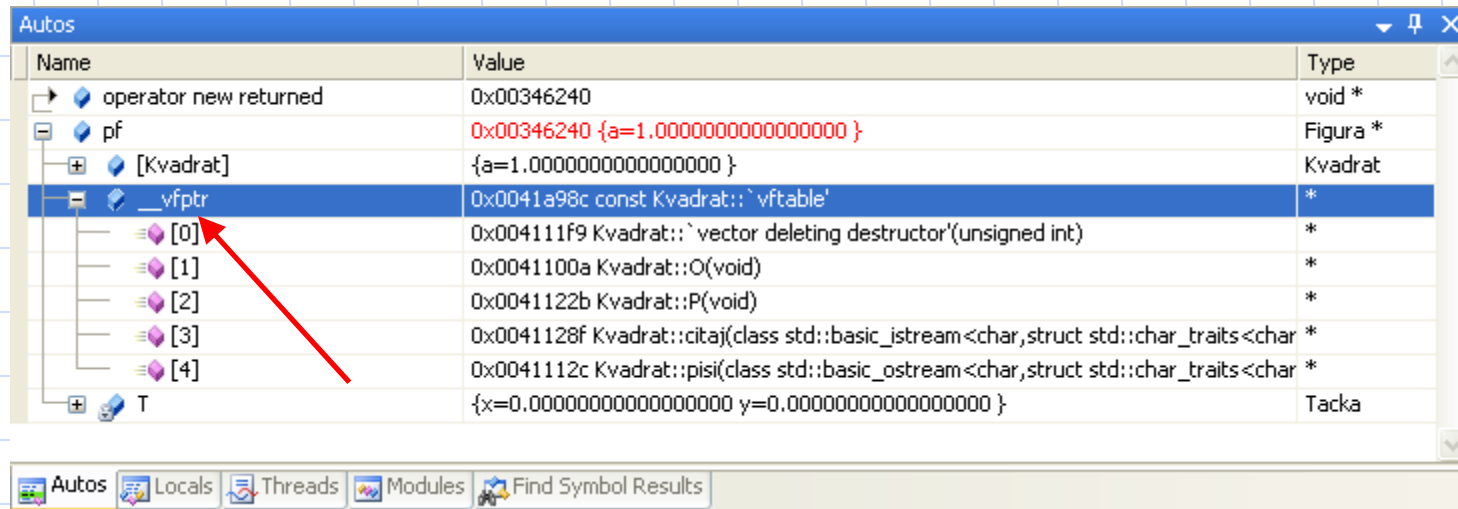
Polimorfizam u C++ složenijem primeru [3/9]

Name	Value	Type
operator new returned	0x00346100	void *
pf	0x00346100 {r=1.0000000000000000 }	Figura *
[Krug]	{r=1.0000000000000000 }	Krug
__vfptr	0x0041a920 const Krug::`vftable'	*
[0]	0x00411014 Krug::`vector deleting destructor'(unsigned int)	*
[1]	0x004111fe Krug::O(void)	*
[2]	0x0041120d Krug::P(void)	*
[3]	0x00411113 Krug::citaj(class std::basic_istream<char,struct std::char_traits<char> :	*
[4]	0x0041128a Krug::pisi(class std::basic_ostream<char,struct std::char_traits<char> :	*
T	{x=0.0000000000000000 y=0.0000000000000000 }	Tacka

◆ Nakon učitavanja prvog elementa, koji je tipa `Krug`, `_vfptr` sadrži pokazivače do funkcija koje su definisane u izvedenoj klasi

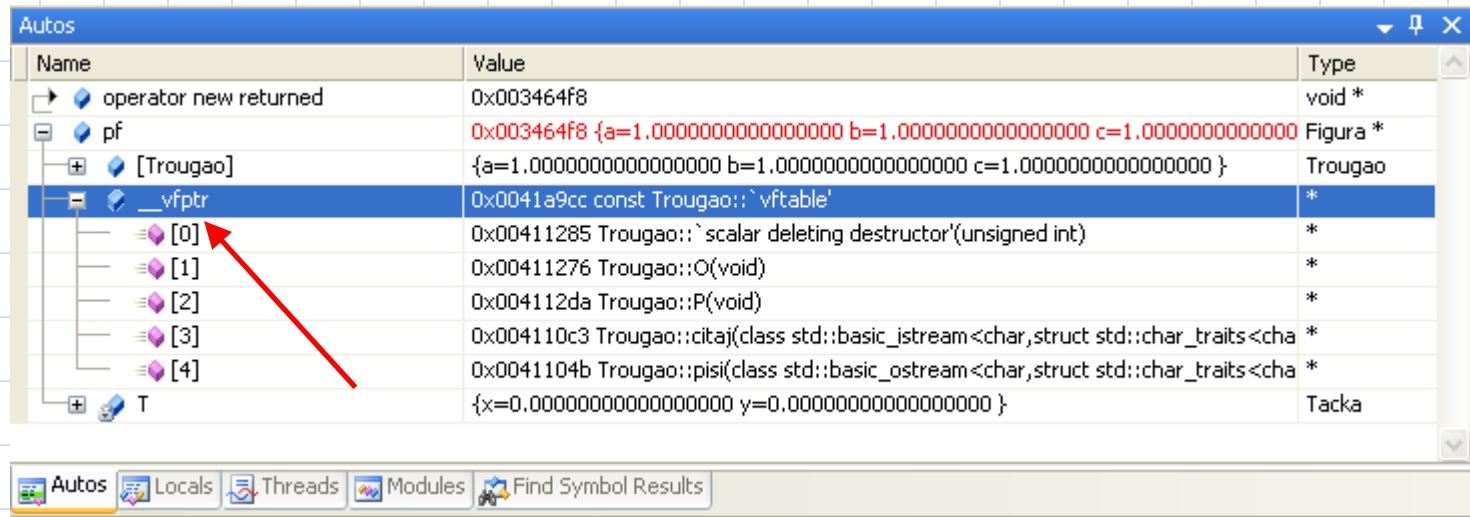
Polimorfizam u C++ složenijem primeru [4/9]

Name	Value	Type
operator new returned	0x00346240	void *
pf	0x00346240 {a=1.0000000000000000 }	Figura *
[Kvadrat]	{a=1.0000000000000000 }	Kvadrat
__vfptr	0x0041a98c const Kvadrat::`vftable'	*
[0]	0x004111f9 Kvadrat::`vector deleting destructor'(unsigned int)	*
[1]	0x0041100a Kvadrat::O(void)	*
[2]	0x0041122b Kvadrat::P(void)	*
[3]	0x0041128f Kvadrat::citaj(class std::basic_istream<char,struct std::char_traits<char	*
[4]	0x0041112c Kvadrat::pisi(class std::basic_ostream<char,struct std::char_traits<char	*
T	{x=0.0000000000000000 y=0.0000000000000000 }	Tacka

◆ Nakon učitavanja drugog elementa, koji je tipa `Kvadrat`, funkcije u `_vfptr` su adekvatno mapirane

Polimorfizam u C++ složenijem primeru [5/9]

◆ I prilikom učitavanja elementa koji je tipa `Trougao`, funkcije u `_vfptr` se mapiraju na nove adrese u memoriji

Polimorfizam u C++ složenijem primeru [6/9]

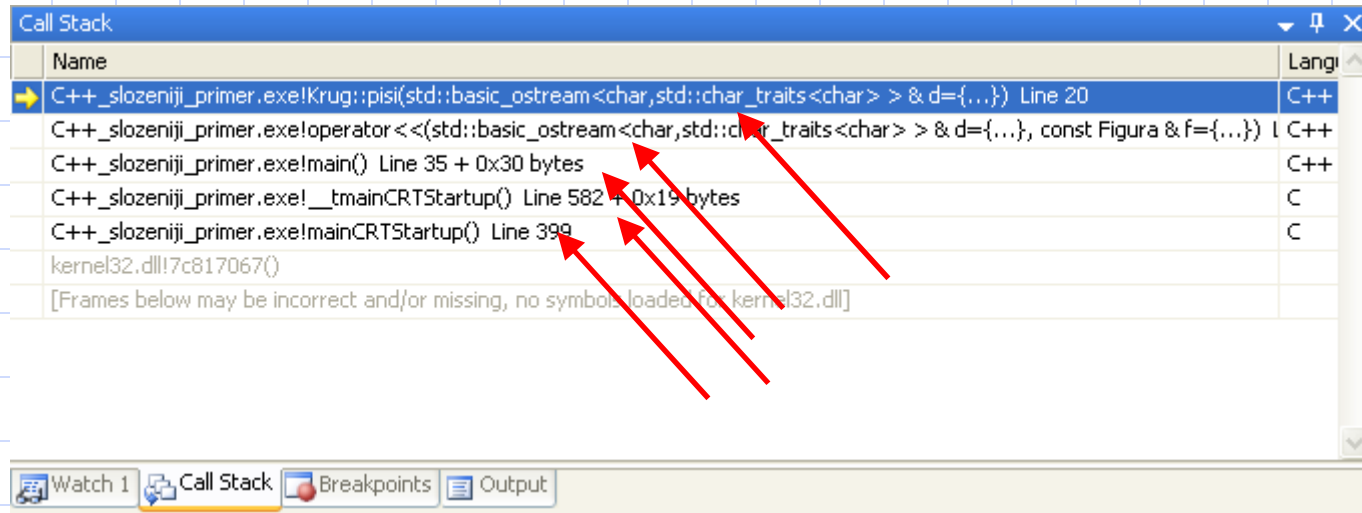
- ◆ Kada se izvršava `cin >> *pf,`
poziva se operator `>>` u klasi `Figura`
- ◆ Ovaj operator je realizovan
tako da poziva virtuelnu metodu `citaj()`

```
friend istream& operator>>(istream& d, Figura& f) {  
    f.citaj (d);  
    return d;  
}
```
- ◆ Na osnovu tabele `_vfptr` objekta `f`
se određuje čija će tačno metoda `citaj()`
biti pozvana prilikom poziva `f.citaj(d)`
(iz klase `Krug`, `Kvadrat` ili `Trougao`)

Polimorfizam u C++ složenijem primeru [7/9]

- ◆ Na identičan način se odvija i ispis:
pozivom `cout << *tek->fig,`
gde je `tek` tekući element liste,
a `fig` njegovo polje koje sadrži pokazivač
na objekat klase izvedene iz klase `Figura`
- ◆ Preklopljeni operator ispisa u baznoj klasi
poziva metodu `pisi()`
- ◆ Koja će se tačno metoda `pisi()` pozvati
zavisi od tipa objekta za koji se poziva

Polimorfizam u C++ složenijem primeru [8/9]

◆ Prilikom ispisivanja elemenata liste redosled poziva je:

- Sistemski pozivi (nebitni za ovo izlaganje)
- `main` metoda
- operator preklopljen u baznoj klasi
- procedura `pisi` izvedene klase, u ovom slučaju klase `Krug`

Polimorfizam u C++ složenijem primeru [9/9]

- ◆ Često se dešava da neke operacije izvedenih klasa podrazumevaju operacije zajedničke za sve izvedene klase
- ◆ U izvedenim klasama se prvo izvrše pomenute zajedničke operacije, (ovde je to čitanje ili pisanje tačke), zatim deo svojstven izvedenim klasama

```
void Trougao::citaj (istream& d) {  
    Figura::citaj (d);  
    d >> a >> b >> c;  
}
```

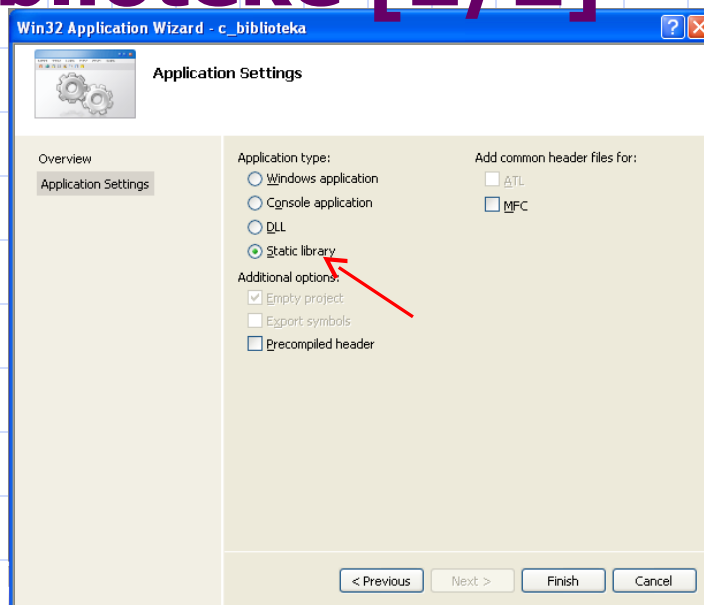
Čitanje tačke
radi bazna klasa

Izvedena klasa radi sebi
svojstvenu obradu.

Kreiranje biblioteke [1/2]

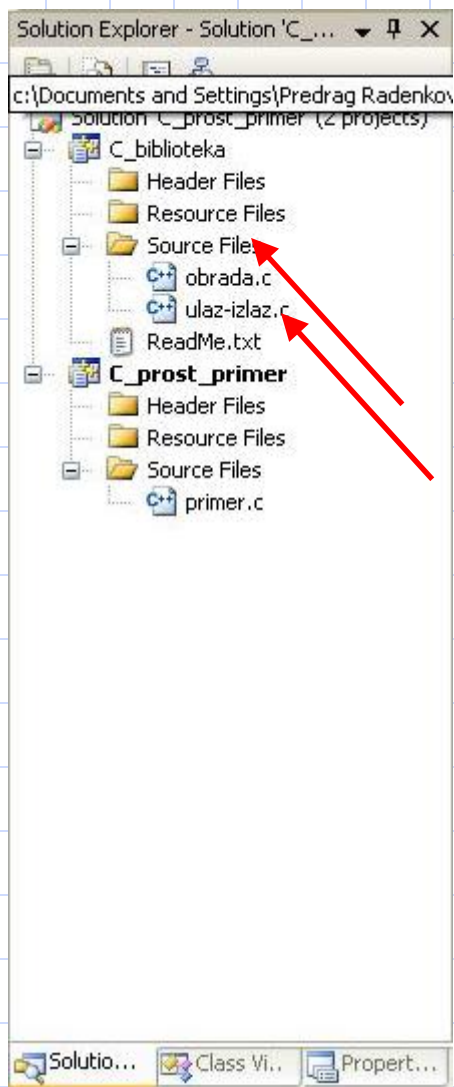
- ◆ Za izradu statičke biblioteke (`.lib` fajl) koriste se *source* fajlovi iz projekta "C primer"

Kreiranje biblioteke [2/2]

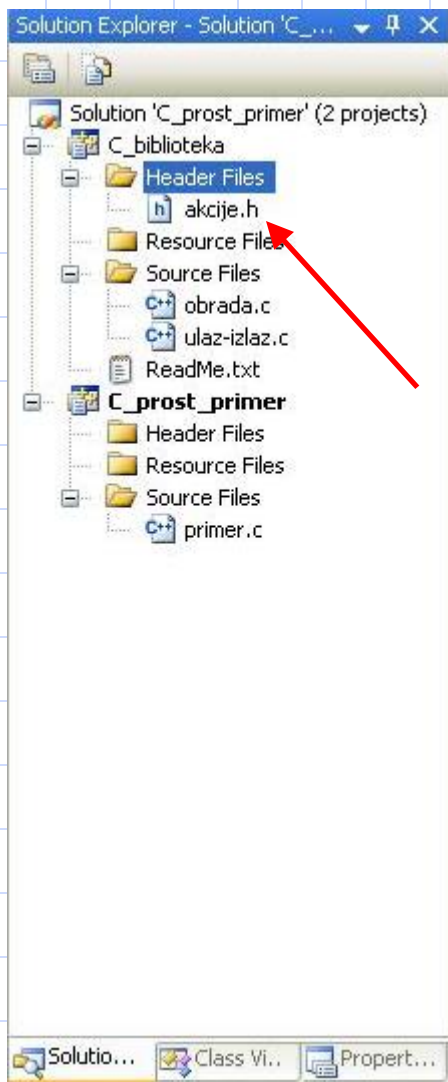
- ◆ Dvoklikom na fajl `c_primer.sln` otvara se *solution* koji sadrži projekat "C primer"
- ◆ Desni klik na projekat i u meniju "Add" dodati novi projekat
- ◆ U dijalogu odabrati opciju "Static Library"
- ◆ U polje "Project name" upisati "c_biblioteka"
- ◆ Na taj način u postojeći *solution* biće dodat novi projekat

Dodavanje fajlova u biblioteku [1/2]

- ◆ Desnim klikom na folder "Source Files" u okviru projekta "c_biblioteka", otvara se meni gde se odabira opcija "Add" i izabere se opcija "Existing Item"
- ◆ Lociraju se fajlovi obrada.c i ulaz-izlaz.c, dodaju se klikom na "OK"

Dodavanje fajlova u biblioteku [2/2]

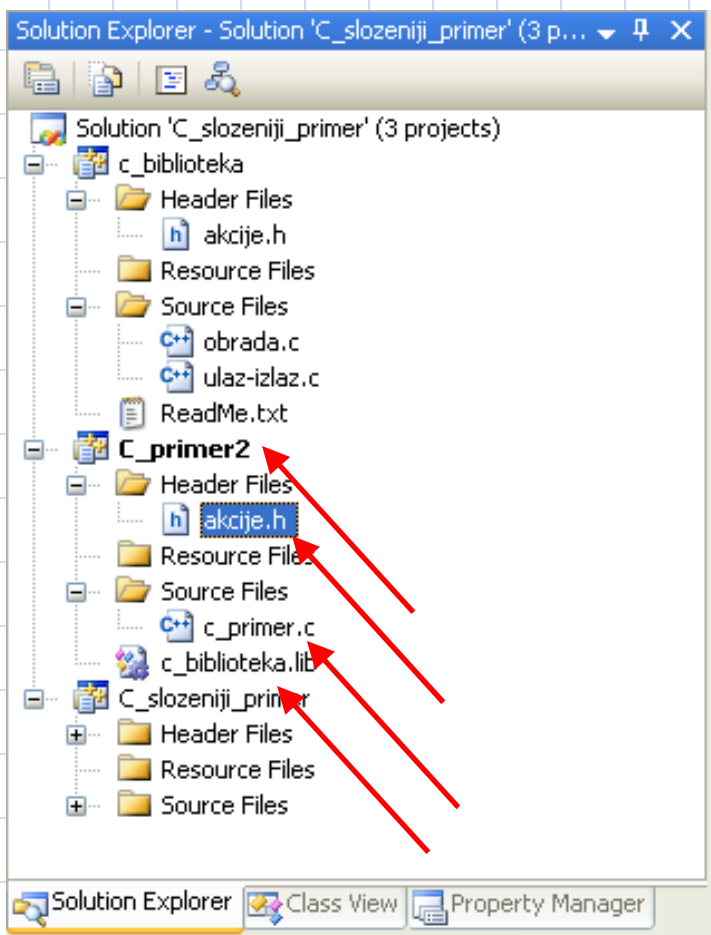

- ◆ Na identičan način dodaje se u folder "Header Files" fajl `akcije.h`
- ◆ Heder fajl je neophodan kako bi se biblioteka mogla koristiti u drugim projektima

Kreiranje lib fajla

- ◆ Iz menija "Build" odabere se opcija "Build c_biblioteka.lib" (ili F7)
- ◆ Rezultat je fajl `c_biblioteka.lib`, koji se nalazi u direktorijumu `c_primer\c_biblioteka\Debug\` ili `c_primer\c_biblioteka\Release\`, zavisno od aktivne konfiguracije projekta (podešava se u Project Settings)

Korišćenje biblioteke u projektu [1/2]

- ◆ Kreira se novi projekat "c_primer2", kao deo novog ili postojećeg *workspace*
- ◆ Tip projekta je "Win32 Console Application"
- ◆ U "Source Files" direktorijum projekta dodaje se fajl `c_primer.c`
- ◆ Direktno u projekat se dodaje `c_biblioteka.lib`
- ◆ U folder "Header Files" dodaje se fajl `akcije.h`

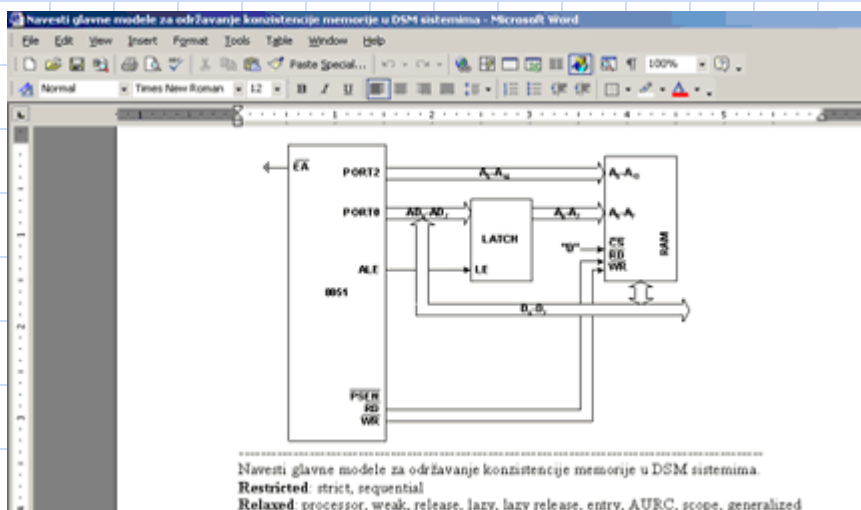
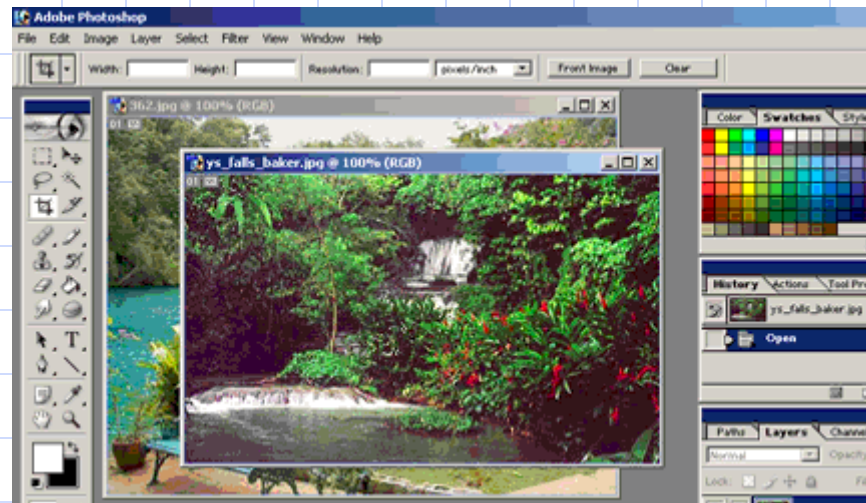
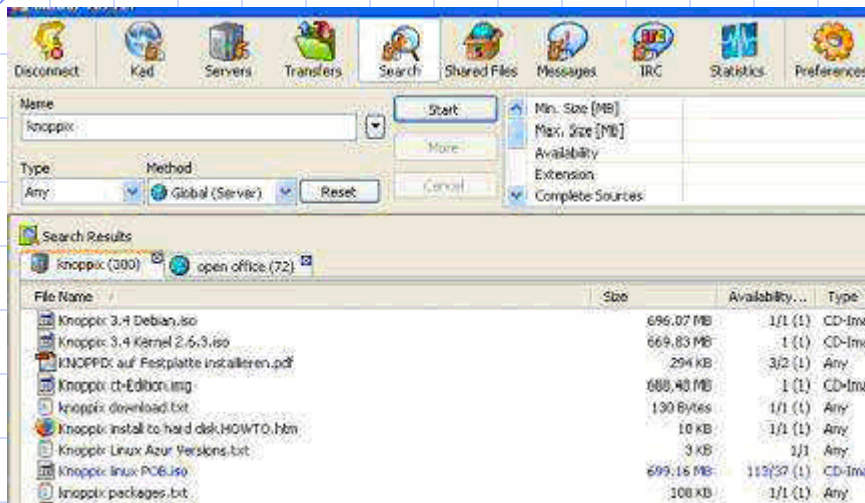
Korišćenje biblioteke u projektu [2/2]

- ◆ Zaglavlje se mora dodavati uz biblioteku zato što sadrži sve potpise funkcija koje se nalaze u biblioteci.
- ◆ U suprotnom, korisnik biblioteke neće moći da koristi biblioteku zato što prevodilac neće znati kako da prevede pozive funkcija koje se nalaze u biblioteci
- ◆ Projekat je sad spreman i može se pokrenuti

Praktična primena MSVC

- ◆ Danas je MSVC jedan od najkorišćenijih alata za razvoj komercijalnih aplikacija
- ◆ Operativni sistem "Microsoft Windows" je dobrim delom razvijen u MSVC

Aplikacije razvijene u MSVC

Dalje učenje

- ◆ Sve domaće izdavačke kuće (Mikro knjiga, Kompjuter biblioteka...) imaju u svojoj ponudi knjige za osnovne i naprednije kurseve učenja C/C++ jezika
- ◆ Na Internetu se nalazi veliki broj tutorijala i besplatnih knjiga u elektronskom formatu. Neki od linkova:
 - [link 1](#)
 - [link 2](#)

Internet zajednice

- ◆ Saveti i rešenja za svoje probleme se mogu pronaći i u Internet zajednicama
- ◆ Zajednice su organizovane ili kao forumi ili kao mailing liste
U prvom slučaju poruke ostaju zapisane na Internet stranama, dok u drugom stižu na mail učesnicima
- ◆ Neki forumi:
 - [EliteSecurity](#), domaći forum o informatici
 - [Go4expert](#)
 - [Dev Articles](#)

Citat

- ◆ Proces stvaranja programa za kompjutere je izuzetno atraktivan, ne samo zbog svoje ekonomske i naučne isplativosti, već i zato što može biti umetničko iskustvo nalik komponovanju poezije ili muzike.
- Donald Knuth